

*Már
filmen is!*

KÖZELLENSÉGEK

A LEGNAGYOBB BŰNÖZÉSI HULLÁM AMERIKÁBAN
ÉS AZ FBI SZÜLETÉSE, 1933-1934

BRYAN BURROUGH

Vélemények a *Közellenségek* c. könyvről

Tényekkel gondosan alátámasztott, rendkívül szórakoztató mű.

– *Time*

Az FBI korai napjainak új, színes története.

Burrough élénk emberábrázolásokkal teli könyvet írt... Kitűnő, valódi krimi.

– *The New York Times Book Review*

A *Public Enemies* Bryan Burrough lebilincselő beszámolója Amerika első háborújáról a bűnözés ellen... Az oknyomozó újságírás iskolapéldája és magával ragadó olvasmány.

– *BusinessWeek*

Mr. Burrough elbeszélése olyan életteli és részletes felidézése a történelmi tényeknek, hogy az olvasó szinte érzi a hónapok óta mosdatlan, autókban és mezőn alvó Bonnie és Clyde szagát.

– *The New York Times*

Burrough elbeszélése gyors tempójú, rabul ejtő. Sok százezernyi FBI-dokumentumon rágta át magát, amíg részletesen feltárta a bűnözők személyiségét, és a gazdasági válság idején gyalázatosan növekvő népszerűségüket ... Az FBI születésére irányított figyelemmel megváltoztatja a korai 1930-as évekről kialakult képünket.

– *Chicago Tribune*

Szenzációs, olvasmányos, mélyreható és kritikus.

– *The Denver Post*

Magával ragadó... Gazdag és színes személyiségek jelennek meg a könyv lapjain... Vad és elképesztő történet, amelyet Burrough élvezettel oszt meg olvasóival. Nem csak meghökkentőbb mint egy kitalált történet, de sokkal érdekesebb is.

Burrough figyelmesen és nagyon mélyrehatóan tanulmányozta az FBI történetét. A *Public Enemies* figyelemreméltó könyv, és nagyon olvasmányos. Könnyű olyan szavakkal dobálózni, mint „meghatározó alkotás”, de ez a könyv meg is érdemli. Nehéz ennél átgondoltabb, teljesebb és lenyűgözőbb művet találni ebben a témában erről a korszakról. Az olvasók nem fognak csalódni.

– *The Washington Post*

Nagyszerű, új történet az ország legnagyobb bűnözési hullámáról. Burrough a történész érintésével dönti romba a mítoszokat a könyv lapjain... A *Public Enemies* egyszerre dokumentumregény és szórakoztató elbeszélés.

– *The New York Sun*

Nagyszerű könyv... új információk tömegével.

– *Chicago Sun-Times*

Lebilincselő elbeszélés. Nagyszerű olvasmány az amerikai történelem és a kriminalisztika rajongóinak.

– *San Francisco Chronicle*

Magával ragadó. Nagyszerű történet.

– *New York Post*

Bryan Burrough annak a mindössze két évnek a történetét foglalta össze, amikor Amerika legelvetemültebb bűnözői Texitől Minnesotáig kifosztották a bankokat. ...Mr Burrough olyan energiával – és sokkal több bepillantással – körvonalazza ezt az időszakot, ahogy bármelyik Warner Brothers gengszterfilm.

– *The Dallas Morning News*

Lenyűgöző... Burrough mesterien zsonglörködik egyszerre hat bűnbandával, hogy megmutassa az FBI újraépítését és megragadja a gazdasági válság legsötétebb napjait.

– *The Star-Ledger* (Newark)

Töretlenül izgalmas könyv.

– *The Baltimore Sun*

Bryan Burrough úgy hívja életre a karaktereket, ahogy egy bankrablásból menekülő autó húz el padlógázzal.

Senki nem mutatta még be úgy az amerikai történelmet, ahogy Burrough a *Public Enemies*ben. Napról napra számol be arról a két évről, amikor néhány gonosztevő rettegésben tartotta a nyilvánosságot.

– *News-Times* (Forest Grove, Oregon)

A *Public Enemies* lenyűgöző újragondolása az FBI híres *War on Crime*-jának. Összedolgozza a törvényen kívüli bűnszövetkezeteket az FBI kulisszái mögött zajló eseményekkel, azokkal az emberekkel, akik megállítani voltak hivatottak a bűnözési hullámot. A nemrég nyilvánossá tett kormányaktáknak köszönhetően kimerítően alapos és meghatározó mű született a korszakról és a bűncselekményeiről.

– *Daily Southtown* (Chicago)

Tízpontos dobás a valódi krimirajongóknak.

– *Booklist*

Burrough azokról az évekről számol be, amelyek bűnözési hulláma folytán a John Dillingerhez, vagy Bonnie és Clyde párosához hasonló bűnözőket Amerika lapjainak címdalára emelte.

Évek kitartó kutatásait varázsolja könnyed elbeszéléssé... Ez a könyv a nyilvánosság elé tárja a bürokrácia és Hollywood által eltorzított tényeket.

– *Publishers Weekly*

KÖZELLENSÉGEK

BRYAN BURROUGH a Vanity Fair különleges tudósítója és számos best-seller szerzője, mint a *Barbarians at the gate*, a *The Fall of RJR Nabisco* (John Helyarral), *Public Enemies: Amerika legnagyobb bűnözési hulláma és az FBI születése, 1933–34.*, valamint a *The Big Rich: A legnagyobb texasi olajvagyon tündöklése és bukása*. A *The Wall Street Journal* egykori újságírója, a Gerald Loeb Award Gazdasági Újságírói díjának háromszoros nyertese. New Jersey-ben, Summitban él feleségével, Marlával és két fiukkal.

A LEGNAGYOBB

BŰNÖZÉSI

HULLÁM

AMERIKÁBAN

és az

FBI SZÜLETÉSE,

1933–1934

KÖZELLENSÉGEK

PUBLIC ENEMIES

BRYAN BURROUGH

Könyvmolyképző Kiadó
Szeged, 2009

Írta: Bryan Burrough
A mű eredeti címe: Public Enemies

Fordította: Heltai András
Szerkesztette: Dávid Anna
A művet eredetileg kiadta: Penguin Group (USA) inc., New York 2004

PUBLIC ENEMIES
Copyright © Bryan Burrough, 2004
All rights reserved.

ISBN 978-963-245-110-7

A kötet megjelent 2009-ben, a kiadó gondozásában
Cím: 6701 Szeged, Pf. 784
Tel.: (62) 551-132, Fax: (62) 551-139
E-mail: info@konyvmolykepzo.hu
Felelős kiadó: A. Katona Ildikó

Műszaki szerkesztő: Balogh József
Nyomta és körötte a Kinizsi Nyomda Kft., Debrecen
Felelős vezető: Bördös János ügyvezető igazgató

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás, a mű bővített, illetve rövidített kiadásának jogát is. A kiadó írásbeli engedélye nélkül sem a teljes mű, sem annak része semmilyen formában – akár elektronikusan vagy mechanikusan, beleértve a fénymásolást és bármilyen adattárolást – nem sokszorosítható.

*Marlának, Griffinnek és Dane-nek,
„Az egységnek”*

A SZERZŐ MEGJEGYZÉSE

Sohasem élveztem ennyire egy könyv anyagának összegyűjtését, megírását, mint e kötetét, melyet Ön most a kezében tart. Ha csak feleannyi örömet okoz az olvasása, mint nekem a megírása – nagyon boldog leszek.

Arról a könyvről van ugyanis szó, amelyről gyanítottam, hogy egyszer majd neki merek vágni. Az első történeteket, amelyek felkeltek bennem a vágyat, hogy író legyek, nagyapám mesélte Bonnie-ról és Clyde-ről kislíúkoromban. Nagyapám, John Vernon Burrough, Északnyugat-Arkansasban fiatal rendörként maga is részt vett az úttorlaszok felállításában, hogy feltartóztassák a híres gengszterpárt. Később az arkansasi Alma vároška polgármestere volt, azé a városé, ahol Clyde Barrow-t azzal vádolták, hogy meggyilkolta nagyapám egyik elődjét. Történetei mintha vadnyugati történetek lettek volna; alig akartam elhinni, hogy az események mindössze 40 évvel azelőtt történtek. Az 1970-es években nőttem fel, ifúságom meghatározó eseménye a vietnami háború, a Watergate-botrány és az iráni túsziátság volt. Nem tudtam elhinni, hogy Amerika egy nemzedék alatt ennyire megváltozott.

Később megtudtam azt is, hogy Clyde Barrow a szülővárosomban, a texasi Temple-ben meggyilkolta egyik gyerekkori barátom rokonát – és ettől érdeklődésem tovább növekedett. 1977 egyik éjszakáján álmatlanság gyötört, ezért megnéztem egy dokumentumfilmet a televízióban

Ma Barkerről. Kíváncsi voltam, hogy vajon a Barker-banda Bonnie és Clyde előtt vagy után működött-e. Felmentem az irodámba, rácsatla-koztam az Internetre, keresni kezdtem és meglepetéssel tapasztaltam: mindkét banda javában működött az 1933–1934-es években. Kíváncsiságom tovább hajtott: rákerestem John Dillingerre 1933–1934-ben. Pretty Boy, azaz Szépfíú Floyd, Baby Face, azaz Babaarcú Nelson, Machine Gun, azaz Géppisztolyos Kelly: valamennyien 1933–34-ből. Ez volt számomra a bevezetés a bűnözés elleni háború témájához.

Kezembe vettem John Toland 1963-ban megjelent könyvét, a *Dillinger Dayst* (Dillinger napjai). Ez az életrajz érintőlegesen foglal-kozik Dillinger bűnöző kortársaival is. Kutattam átfogó források után arról, hogyan harcolt az FBI Dillinger és társai ellen – és meglepődtem, hogy nincs ilyen kötet. Igen sok könyv jelent meg az egyes bűnözők-ről, de – amennyire fel tudtam mérni – egyik sem dolgozta föl a teljes történetet. Ezután tudtam meg, hogy az FBI-nak ezekre az ügyekre vo-natkozó iratait csak a '80-as évek vége felé tették kutathatóvá. Ekkor határoztam el, hogy megírom ezt a könyvet.

Így tehát ez az első átfogó feldolgozása az FBI 1933 és 1936 közöt-ti hadjáratának a bűnözés ellen. Annak a korszaknak, amely hat nagy bűnbanda felemelkedését és bukását hozta: John Dillinger, Pretty Boy Floyd, Baby Face Nelson, a Barker–Karpis banda, Machine Gun Kelly, valamint Bonnie és Clyde. Nagy, szerteágazó történet ez, fegyveres har-cokkal, nyomozásokkal amerikai városok tucatjaiban. A történet a fő- és mellékszereplők százaira terjed ki, beleértve FBI ügynökök seregét, se-riffeket, rendőröket. A következő oldalakon az olvasó megtalálja a sze-replők listáját, hogy könnyebb legyen követni a történetet.

Éppen a történet bonyolultsága lehetett az oka, hogy a szerzők könyveikben általában az egyik vagy a másik közellenségre össz-pontosítottak. Ám a hat gengsztercsoport ügye valójában egyetlen, egységes történet, amelyet az FBI tevékenysége fog össze. A Szövet-ségi Nyomozóiroda már több könyvben közzétette a bűnözés elleni háború ártalmatlanított változatát. Az 1935-ös *Ten Thousand Public Enemy*stől (Tízezer közellenség) Don Whitehead 1956-os *The FBI Story* (Az FBI-sztori) című művéig. Ezek a könyvek a legmúltányo-sabb megítélés szerint sem teljesek, ha pedig szigorúbban nézzük, félrevezetőek. Úgy mesélik el a történeteket, ahogy azt J. Edgar Hoover akarta – nem pedig úgy, ahogy a valóságban megtörténtek.

A történet tárgyilagos megírásának éveken át az FBI titkolódzásra való hajlama volt a fő akadálya. Hoover nem kívánta megosztani az információkat senkivel, aki a teljes igazságot el akarta mondani. Ez a magyarázata annak, hogy jóllehet e bűnözők nagyon is ott vannak az amerikaiak tudatában, meglepően kevés hiteles könyv született róluk. A gazdasági válság bűnözőinek története 25 éven át megmaradt az újságírók és bulvárszerzők témájának. Sokan közülük nem mentek tovább annál, mint hogy drámai jeleneteket írjanak le, párbeszédeket találjanak ki. Csak az '50-es évek második felében, amikor megjelent a népszerű *The Untouchables* (Az érinthetetlenek) televízióshow, kezdtek komoly szerzők foglalkozni a bűnözés elleni háború témájával. Dillinger és Floyd több életrajzírot is vonzott, Bonnie-nak és Clyde-nak pedig – különösen a róluk készült 1967-es film után – fél tucat könyvet is szenteltek. Machine Gun Kellyről csak 2003-ban látott napvilágot az első életrajz.

E könyvek közül messze a legjobb a *Dillinger Days*. Szerzője, Toland, 30 évvel a történetek után még számos résztvevővel tudott beszélni, köztük több korábbi FBI ügynökkel. Jóllehet elfogadta az FBI egyik dezinformációját – különösen azt a mítoszt, hogy Ma Barker, azaz Barker mama zseniális bűnöző volt –, mégis az ő könyvéhez kell az összes többit mérni. Az FBI iratainak nyilvánosságra hozása lehetővé tette, hogy friss szemmel tekintsünk a bűnözés elleni háborúra. Helytörténészek, köztük Robert Unger (Kansas City) és Paul Maccabee (St. Paul) nyomására az FBI minden aktát nyilvánosságra hozott Dillingerről, Floydról, Nelsonról, a Barker-bandáról, Machine Gun Kellyről és a Kansas City-i vérfürdőről. Valamennyit összeszámolva: csaknem egymillió oldalnyi napi jelentés, távirat és levél, emellett tanúk és résztvevők százainak vallomásai kerültek napvilágra. Mindenkitől, Dillinger nővérétől kezdve Nelson szabójáig.

Amint gondolhatjuk, ezek az akták új információk kincsbányáját jelentik. Vannak közöttük korábban ismeretlen vallomások bűnözőktől és szeretőiktől, ott van Kathryn Kelly eddig kiadatlan önéletrajzi írása. Azután adatok a vesztegetési pénzekről, amelyeknek köszönhetően Dock Barker kiszabadult a börtönből, nemkülönben olyan iratok, amelyek megerősítik, hogy két hónappal halála előtt Dillinger egy rablását figyelmen kívül hagyták. Az FBI-iratok mindenesetre a legélsebb fényt magára a szervezetre vetik. Igen életszerűen mutatják meg

a Szövetségi Nyomozóiroda fejlődését a fegyver- és bűnüldözési tapasztalat nélküli amatőr ügynökök korszakától a hivatásos, szakértő bűnüldöző-gépezetig. Olyan történet ez, amelyet Hoover soha nem szeretett volna elmondani. Láthatjuk, hogy a bűnözés elleni háború első hónapjaiban Hoover emberei sorra elszúrják a megfigyeléseket, elvesztik a gyanúsítottak nyomát, elfelejtenek megbízásokat, és többször előfordul, hogy nem a keresett személyt tartóztatják le. Hibáik nevetségesnek tűnnének, ha nem vennénk figyelembe, milyen árat fizettek ezért az áldozatok. A jelentések, levelek kötegeiből, amelyeken gyakorta olvashatók Hoover szikár, kézírásos kommentárjai, az ember a szó szoros értelmében kiolvashatja, hogyan fejlődött az FBI. Ügynökei megtanulták, miként használják a fegyvert, hogyan alkalmazzanak professzionális módszereket, toborozzanak informátorokat. Ez a könyv mindenekelőtt arról szól, hogyan lett az FBI-ból FBI.

Az iratok lehetővé tették, hogy elérhessem egyik legfontosabb célo-
mat: nevezetesen, hogy a bűnözés elleni háborút az igazságszolgálat-
ás azon embereihez köthessem, akik ezt a háborút megvívták. Példá-
ul Charles Winstead és Clarence Hurt, a két ügynök, akik megölte
Dillingert, sokáig névtelen maradt – még akkor is, amikor filmek ké-
szültek a gyilkosokról, akiket ők üldöztek. Az FBI akarta így. Bírálói
szerint Hoover kívánta, hogy egyedül övé legyen a dicsőség. Lehet,
hogy ez így is volt, de az ügynökök névtelensége szervezeti célokat
is szolgált: erősítette a csapatmunkát, és megkönnyítette, hogy az
ügynökök titkos megbízásokat vállalhassanak. Az FBI iratai először
teszik lehetővé, hogy megtudjuk, melyik ügynök mit tett, ki mit ron-
tott el. Mindent összevetve a történet nem túl dicsőséges; megérthet-
jük, miért akarta Hoover, hogy az iratok titkosak maradjanak.

Négyéves kutatómunkám során módomban volt arra, hogy az FBI
iratait sok olyan új információval egészítsem ki, amelyek az elmúlt
40 évben kerültek nyilvánosságra. 1989-ben fedezték fel két lelkes
Dillinger-rajongó, William Helmer és Thomas Smusyn kéziratát, amely
bepillantást enged Dillinger utolsó heteibe. Szintén értékes forrásnak
bizonyult az a 2000 oldalas, eddig kiadatlan interjú, amelyet Alvin
Karpisszal, a Barker-banda tagjával készítettek halála előtt. Bepillant-
hattam több FBI ügynök kiadatlan emlékiratába is. Valamennyi forrást
megtalálják a jegyzetekben, a könyv végén.

Amikor könyvemet olvassák, kérem, vegyék figyelembe, hogy ez nem „a képzelet szülötte”, mint sok, manapság megjelenő, népszerű történet, hanem tényszerű beszámoló. A beszélgetések, a párbeszédek ebben a könyvben szó szerinti idézetek FBI-jelentésekből, a Karpis-féle interjúból, a kor újságcikkeiből és a résztvevők visszaemlékezéseiből. Ha arra kíváncsiak, hogyan tudtam meg valamit, tekintsek meg a jegyzeteket. Ha valamit nem tudok, azt is megmondom. Ha volt olyan rejtély, amelyet nem tudtam tisztázni – és nem is egy ilyen volt –, ezt is világossá tettem. Amennyiben hibák vannak a könyvben, azok kivétel nélkül az én hibáim. Nagyon remélem, hogy élvezni fogják könyvemet.

Bryan Burrough
Summit, New Jersey,
2003 decemberében

SZEREPLŐK

Szövetségi Nyomozóiroda (FBI)

John Edgar Hoover
igazgató

Harold „Pop” Nathan
igazgatóhelyettes

Hugh Clegg
igazgatóhelyettes

Samuel P. Cowley
felügyelő

Melvin Purvis
irodavezető, Chicago

William Rorer
felügyelő

Gus T. „Buster” Jones
irodavezető,
San Antonio

James „Doc” White
ügynök

Herman „Ed” Hollis
ügynök

John Madala
ügynök

James Metcalfe
ügynök

Earl Connelley
irodavezető,
Cincinnati

Valamint: Charles Winstead, Clarence Hurt, Jerry Campbell, Tom McDale, Ray Suran, Ed Guinane ügynökök, Doris Rogers titkárnő

A St. Paul-i rablók

Harvey Bailey

Frank „Jelly” Nash

Verne Miller

George Barnes,
azaz „Machine Gun
Kelly”

Valamint: Vi Mathias, Frances Nash, Kathryn Kelly

Pretty Boy Floyd

Charles Arthur
„Pretty Boy” Floyd

Adam Richetti

A Barrow-banda

Clyde Barrow

Bonnie Parker

Buck Barrow

W. D. Jones

Henry Methvin

Raymond Hamilton

A különítmény: Frank Hamer, Manny Gault, Bob Alcorn, Ted Hinton, Henderson Jordan, Prentiss Oakley

A Barker–Karpis-banda

Fred Barker

Alvin Karpis,
azaz „Ray”

Arthur „Dock”
Barker

Kate „Ma” Barker

Fred Goetz,
azaz „Shotgun George
Ziegler”

Bryan Bolton

Volney Davis

Harry Sawyer

Harry Campbell

Delores Delaney

Valamint: Paula Harmon, Wynona Burdette, William Weaver, Charles Fitzgerald, Willie Harrison

A Baby Face Nelson-banda

Lester Gillis,
azaz „Baby Face
Nelson”

Helen Gillis

John Paul Chase

Fatso Negri

Valamint: Clarence Lieder, Jack Perkins, Jimmy Murray

A Dillinger-banda

John Dillinger

Billie Frechette

Harry „Pete” Pierpont

Mary Kinder

John „Red” Hamilton

Charles Makley

Russel Clark

Opal Long,
azaz „Bernice Clark”

Pat Cherrington

Tommy Carroll

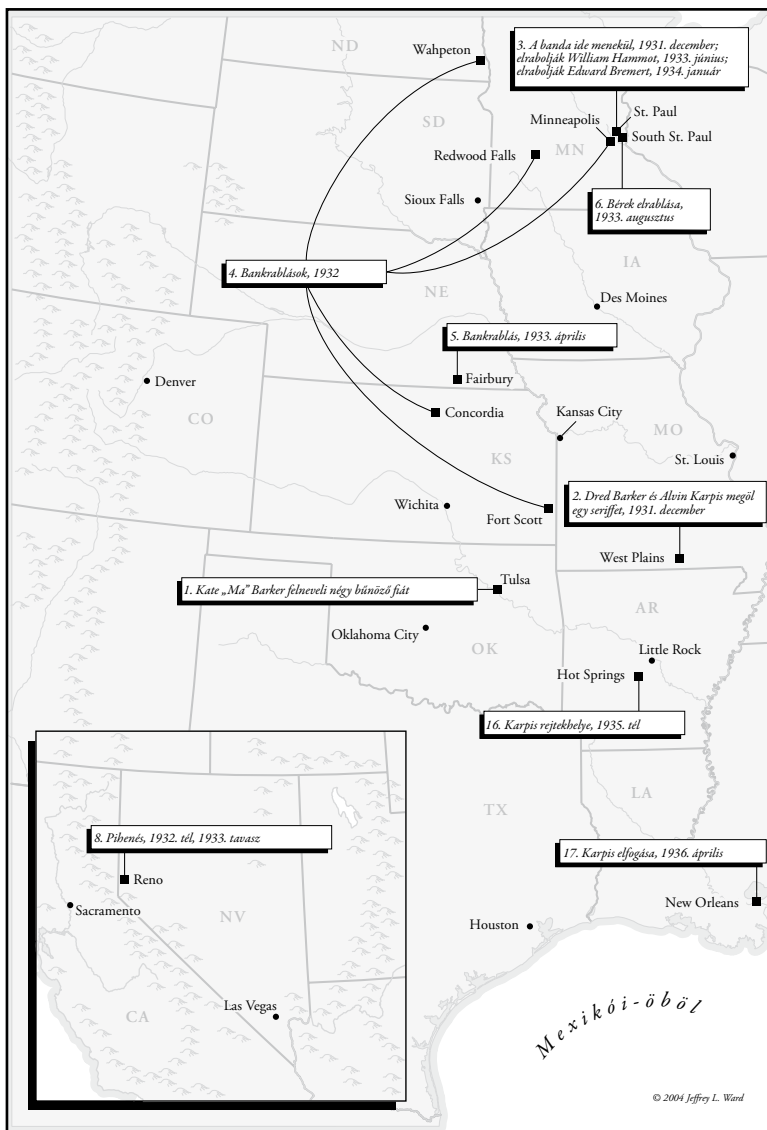

Louis Piquett

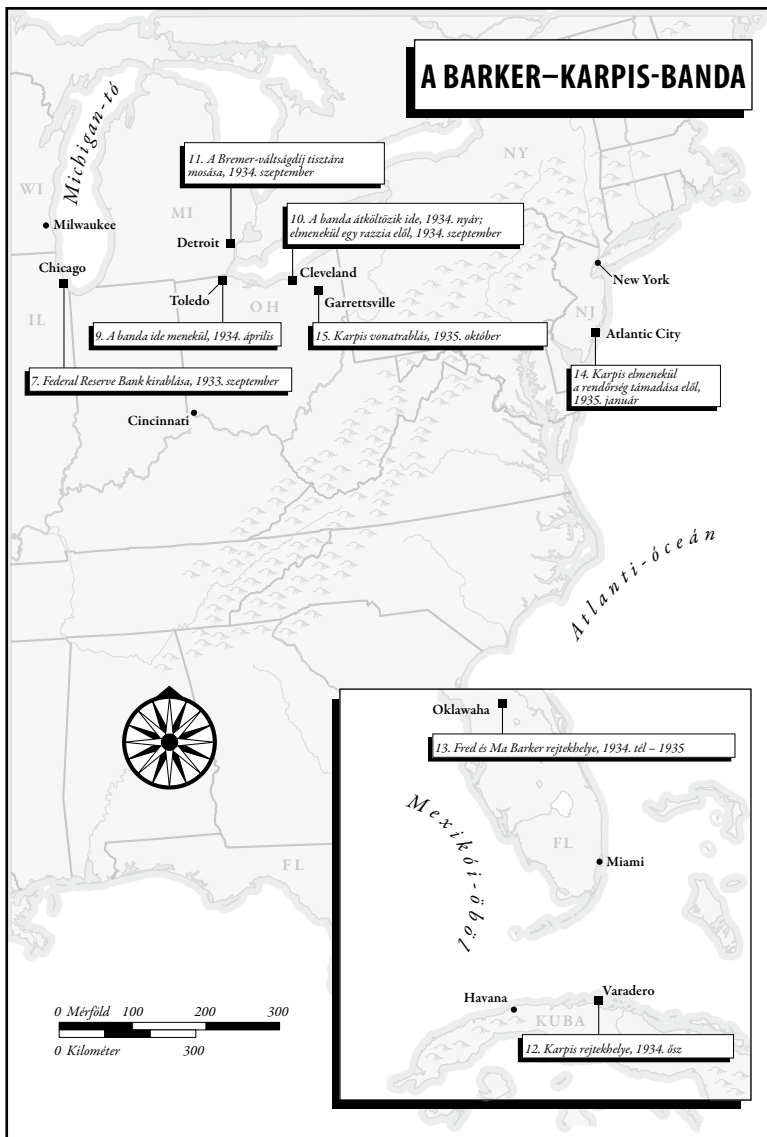

Homer Van Meter

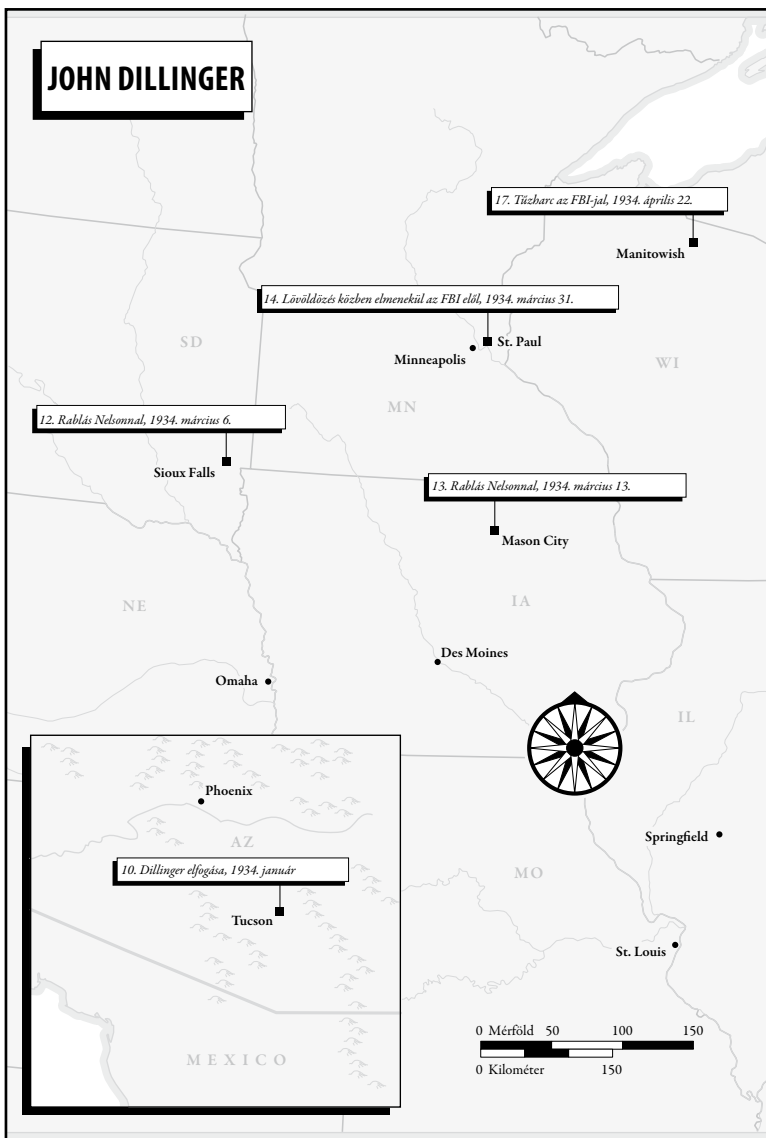
Valamint: Arthur O’Leary nyomozó, Jimmy Probasco, egy rejtékely tulajdonosa, Polly Hamilton, Ana Sage

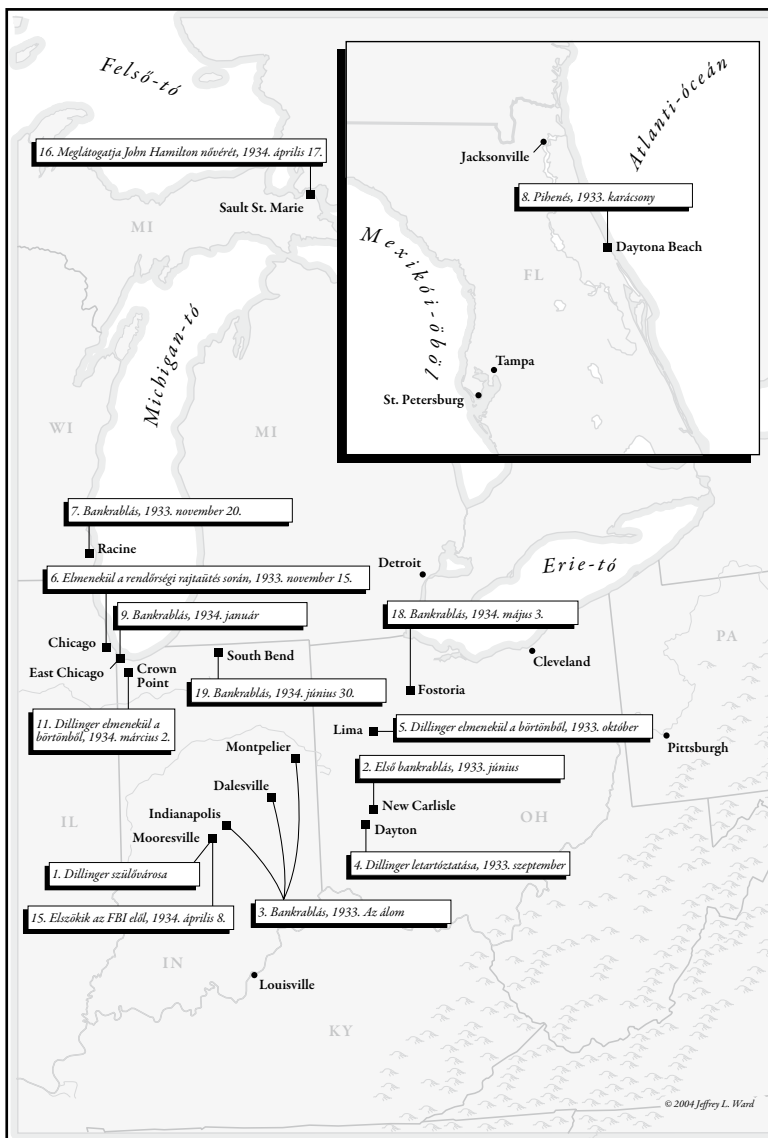

A BARKER-KARPIS-BANDA

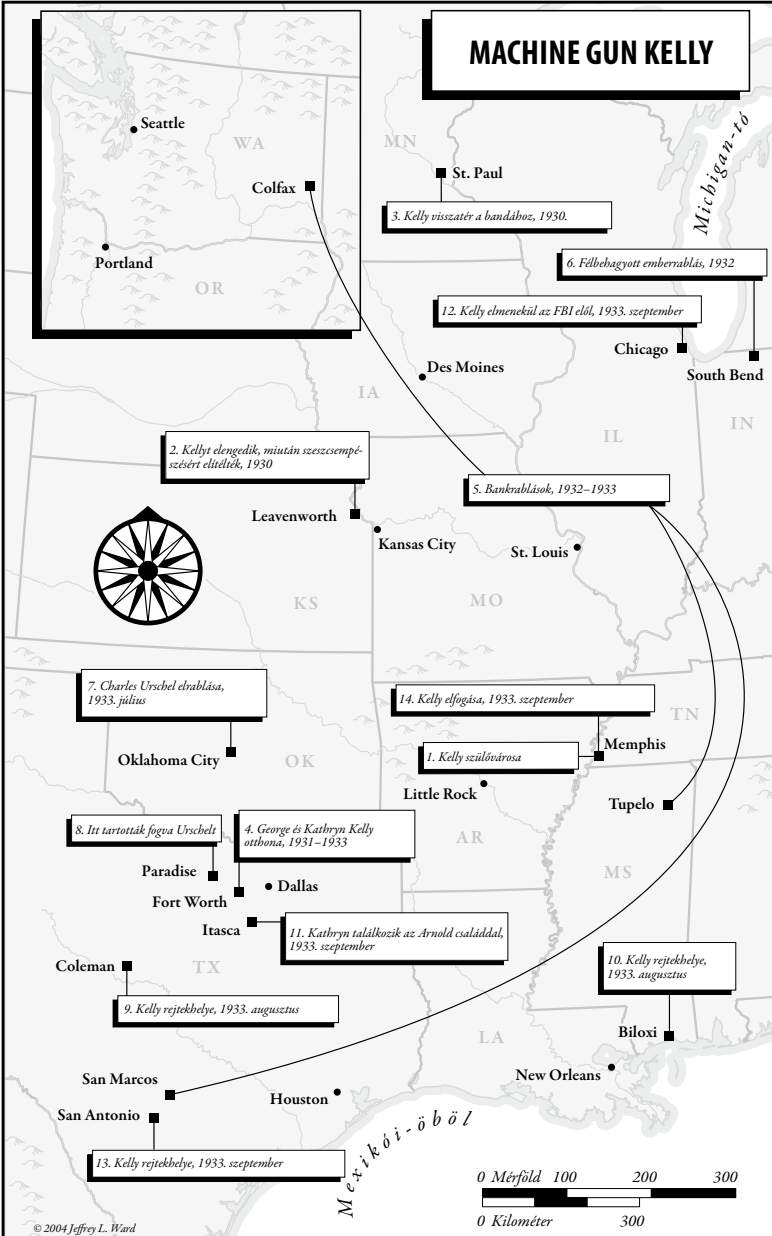

JOHN DILLINGER

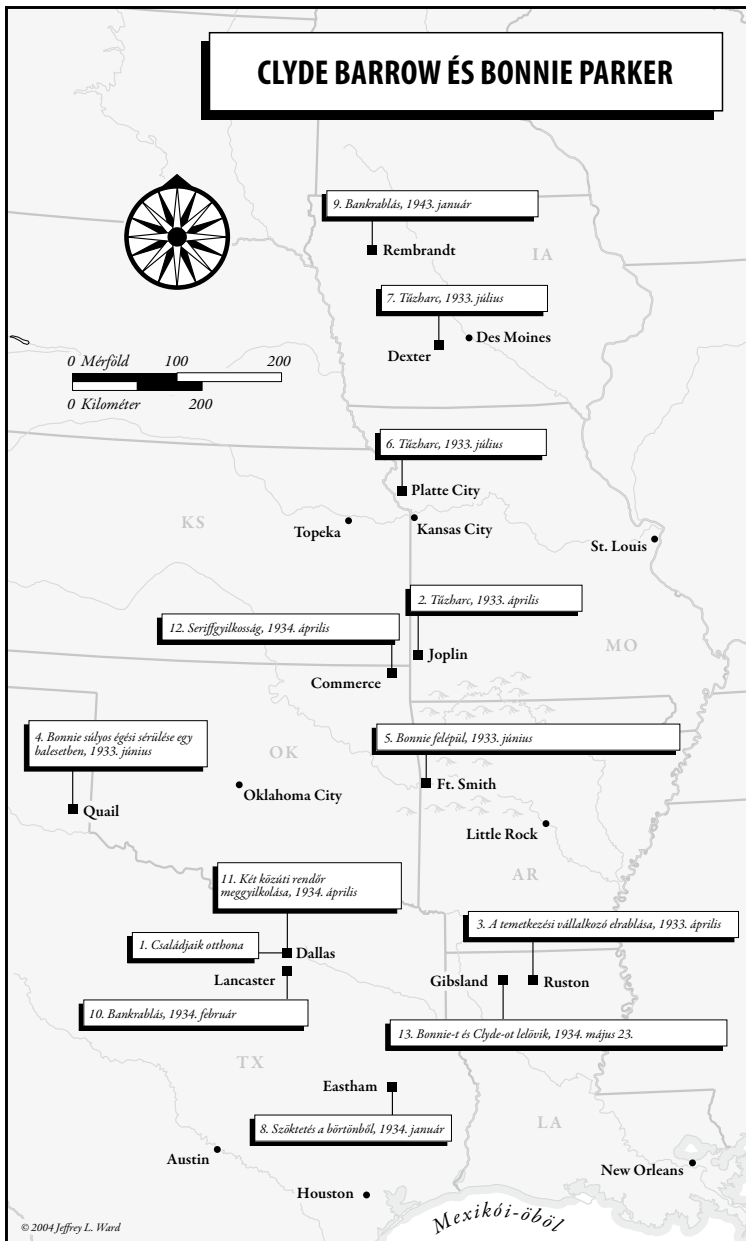
MACHINE GUN KELLY

CLYDE BARROW ÉS BONNIE PARKER

0 Mérföld 100 200
0 Kilométer 200

BABY FACE NELSON

9. Első Nelson-Dillinger rablás, 1934. március

Sioux Falls

Sioux City

6. Második bankrablás, 1933. október

Brainerd

8. Nelson találkozik Dillingerrel, 1934. március

Minneapolis

St. Paul

Mason City

10. Második Nelson-Dillinger rablás, 1934. március

IA

Des Moines

3. Nelson sofőr lezár, 1932. ősz

Reno

Carson City

13. Nelson rejtékhelye,
1934. ősz

Sacramento

San Francisco

2. Nelson ide menekül, miután elszökött a börtönből, 1932

0 Mérföld 100 200
0 Kilométer 200

0 Mérföld 50 100
0 Kilométer 100

Kansas City

MO

Csendes-óceán

ELŐSZÓ

**Torremolinos, Spanyolország
1979. augusztus 26.**

A spanyol tengerpart egyik turistaparadicsomában egy idős férfi töltötte utolsó éveit. Amerikai nagyapa, fehér, rövidre vágott hajjal, csillogó türkiz szemekkel. Hetvenedik évében még vékony és mozgékony volt. Álla hegyes, átlátszó keretű szemüvegében szerény egyetemi oktatónak tűnt. Idejének java részét egy garázsban berendezett zsúfolt lakásban töltötte, és a BBC adását nézte villódzó fekete-fehér tévékészülékén. Jack Daniel's whiskysüvegek és emlékei vették körül. Ha találkozta vele a strandon, szívélyes nevetésével barátságos embernek tűnt. Alkalmassint a legkedvesebb gyilkos volt, akivel az ember találkozhatott.

A helyzete ugyan szomorú volt, de nem annyira. Már kiélte magát. Amikor egy évtizeddel azelőtt először jött Spanyolországba, még tudta, hogyan lehet jól eltölteni az időt. Ott volt még egy slamos, idősebb, elvált asszony Chicagóból, akihez gyakran ellátogatott. Együtt autóztak a parton a nő sportkocsijában, tequilát ittak, nyelték a tablettáikat, hogy azután elkezdjenek ordítozni egymással.

Az a nő már nincs itt. És elmentek az írók és dokumentumfilm-készítők is, akik azért jöttek, hogy a régi időkről faggassák. A kanadai stáb volt a legrosszabb: sportkocsik előtt kellett pózolnia, körülötte filckalapot viselő színészek hamis géppisztolyokkal. Megcsinálta a pénzért, és a mindig is jól fejlett egója miatt. Most viszont iszik. A kávézóban néhány sör után, amikor a nap kezdett leszállni a parton, történeteket

mesélt. A nevek, amelyeket emlegetett, keveset mondtak a spanyoloknak. A britek és néhány amerikai azt gondolták, hogy bolond: egy öreg piás, aki a söröspoharába motyog.

Amikor arról beszélt, hogy valaha gengszter volt, mosolyogtak. „Persze, hogy az voltál, Papa...” Amikor azt mondta, hogy ő volt az első számú közellenség, mindjárt John Dillinger és Pretty Boy Floyd után, hogy hajdan Baby Face Nelson volt a védenca, az emberek elfordították a fejüket és felhúzták a szemöldöküket. Amikor aztán arról beszélt, hogy ő és a társai „teremtették meg” J. Edgar Hoovert és a modern FBI-t, akkor nekikeresedett. Az emberek ilyenkor felálltak, és másik asztalhoz ültek. Nyilván bolond, gondolták. Ki hitte volna el, hogy ő az egyetlen ember, aki egyaránt találkozott Charles Mansonnal, Al Caponéval, Bonnie-val és Clyde-dal?

Torremolinosban kevesen tudták, hogy mindez igaz. A hatvanas években, a Terminal Islandon töltött utolsó éveiben Mansont megtanította steel gitáron játszani. Huszonegy nyirkos telet töltött az Alcatrazban, hogy azután áthelyezzék Leavenworthbe, néhány évvel ezelőtt, hogy végül 1963-ban a börtönt bezárták. Ő töltötte a leghosszabb időt az Alcatrazban. Ismerte a Birdmant, azaz a Madárembert, Machine Gun Kellyt, és látta, amikor Capone szifiliszes görcseinek egyikében összeesett és úgy vonaglott az étterem padlóján, mint egy hal a vágódeszkán.

A maga idejében ő is híres volt. Nem 15 percre híres, hanem igazán, nagyon híres. Olyan híres, hogy felkerült a *The New York Times* első oldalára. Annak is a felső felére. Jóval Neil Armstrong, a Beatles, az *American Bandstand* slágerlistája előtt. Még akkor, mikor – a háború előtt – Hitlert még csak aggasztó bolondnak tartották a rossz bajuszával. Még ezelőtt, hogy Rooseveltt megtanulta, hol vannak a fürdőszobák a Fehér Házban, ő volt az ország legismertebb bankrablója. Az emberek manapság nem is nagyon tudják, mifajta szerzet volt a bankrabló. Dillinger volt a legjobb, mondogatta az öreg. Pretty Boy Floyd jó volt. Bonnie és Clyde jók szerettek volna lenni.

És ma? Ma ő és társai csak rajzfilmfigurák, karikatúrák az egyik rossz gengszterfilmben a másik után. Láthatjuk őket a késő esti tévéshowban, amint mindenféle kitalált történetben szerepelnek. Warren Beatty mint valami botladozó, rejtett homoszexuális Clyde Barrow, Faye Dunaway mint gyönyörű Bonnie Parker (ami aztán igazán túlzás),

Richard Dreyfuss mint locsogó, hülye Baby Face Nelson (na jó, ez még elmegy), Shelley Winters, mint géppisztolyát lengető Ma Barker, s a fiatal Robert De Niro az egyik fia szerepében. Az öregember számára mindezek nevetséges hollywoodi fantáziák, kitalált történetek egy mesterségesen teremtett világban.

Azután az öreg már csak rázta a fejét. Amint éjjelente végigterült az ágyán, a whiskyjét szopogatva és a tablettáit nyelve, arra gondolt, hogy pedig mindez valóság volt. Mindez megtörtént. Nem valami fantázia-világban, nem a filmekben, hanem az Egyesült Államok kellős közepén: Chicagóban, St. Paulban, Dallasban, Clevelandben. Az igazságot mára elfelejtették, csaknem teljesen, akárcsak őt. Dillinger, Floyd, Nelson, Bonnie és Clyde, Ma Barker. Ismerte valamennyiüket. Ő volt az egyetlen, akit életben hagytak. Túlélte még magát Hovert is.

Hoover.

Kibaszott Hoover.

Lehajolt és a gyógyszerei után nyúlt.

1

ELŐJÁTÉK A HÁBORÚHOZ

1933 tavasza

**Washington D. C.
1933. március 4., szombat**

A reggel éppoly barátságtalan volt, mint amilyen idők akkoriban jártak. A város felett szürke felhők gomolyogtak, az északi szélben összetor-nyosultak és időnként eső szakadt ki belőlük. A Capitolium körül száz-ezer ember állt, várakoztak. A tömeg hangulata csendes, aggodalmas volt. Néhányan a háztetők felé mutogattak.

– Mik azok a kis ketrecszerű dolgok? – kérdezte valaki.

– Gépfegyverek – felelt egy nő.*(1)*

A válsághangulatot erősítették az utcán álló ideges, karabélyaikat markoló fiatal katonák. „A légkör – írta Arthur Krock a *The New York Times*ban – olyan volt, mint háború idején egy ostromlott fő-városban.”

A hasonlat találó. Olyan érzés volt, mintha háború lenne. Az embe-
rek halálra voltak rémülve. Az ország, amelyet ismertek – a jazz-kor-
szak boldog és jóllakott Amerikája, az alkoholtilalom idején is működő
kocsmák, a kökény ízű gin fizzes Amerikája – eltűnt. Szétrombolták,
eltüntették, mintha bombatalálat érte volna. A nők, akik azelőtt es-
ténként charlestont táncoltak, most kenyérért sorban állva csoszogtak
előre, komor arccal, reménytelenül. Az apák, akik megtakarításaikat
részvényekbe fektették, most az utcán koldultak.

Trombita harsant, és egyszerre mindenki felemelte a fejét. A meg-
választott elnök bizonytalannak tűnt, amint felfelé lépkedett

a gesztenyeszínű szőnyeggel borított lépcsőn, az elnöki emelvényhez. Charles Evan Hughes főbíró olvasta föl a hivatali eskü szövegét.

Amikor befejezte, Franklin Delano Rooseveltt a pulthoz lépett, és szorosan megmarkolta. Arca komor volt. „Szeretném megerősíteni szilárd meggyőződésemet, hogy az egyetlen dolog, amitől félnünk kell, az maga a félelem – mondta. – A névtelen, ésszerűtlen és alaptalan félelem, amely megbénítja erőfeszítéseinket, hogy a visszavonulás helyett előrehaladjunk. – Rooseveltt a tömeg felé pillantott. – A nemzet cselekvést kíván, mégpedig azonnali cselekvést – folytatta. – Úgy kell előrehaladnunk, mint egy jól képzett és hűséges hadseregnek, amely készen áll, hogy feláldozza magát a közös rend érdekében... Meg fogom kérni a kongresszust, ruházzon fel még egy fennmaradt eszközzel, amellyel harcolhatunk a válság ellen: széles hatáskörrel arra, hogy hadat viselhessenek az inség ellen. Olyan széles körű hatalmat kérek, mint amelyet akkor kapnék, ha idegen ellenség támadna ránk.”

Utóbb, amikor az elnök már eltűnt a Capitolium épületében, a tömegben kevesen nyugodtak meg. Sokakat megrémisztett a háború említése. Beszéltek hadijogról, anarchiáról, diktatúráról. Kevesen értették meg, milyen háborút is akart az elnök megvívni. Minden lehetségesnek látszott.

Amit senki nem sejtetett ezen a reggelen: a jelképes háború, amiről Rooseveltt beszélt, a valóságban fegyverhasználatot, kiontott vért jelent majd amerikai földön. Ez a háború kiterjed majd az ország középső területének nagy részére, megvívják majd Kansas City vasútállomásától Chicago utcáin át, Wisconsin fenyőktől koszorúzott tanyáig, az unalmas Oklahoma porlepte farmjaiig. A csata harcterei szétszórva állnak majd Atlantic Citytől Dallasig, St. Paultól Floridáig. Ezt a háborút nem katonák fogják vívni, hanem a szövetségi kormány egyik új intézménye, az Igazságügyi Minisztérium ismeretlen részlege, élén egy ugyancsak ismeretlen, John Edgar Hoover nevű bürokratával, aki 20 rövid hónap alatt kiemelkedik a semmiből, hogy levadásszon egy sor bűnözőt. A története először nemzeti szappanopera lett, azután legenda vált belőle.

Ha az ember 70 év távlatából a ponyvaregények és a rossz gengszterfilmek prizmáján át tekint vissza, hajlik rá, hogy 1933–1934 eseményeit mitikusnak, akár folklorisztikusnak tekintse. A második világháború óta felnőtt amerikai nemzedékek számára az olyan bűnözők,

mint Charles „Pretty Boy” Floyd, Baby Face Nelson, „Ma” Barker, John Dillinger vagy Clyde Barrow nem tűnnek valóságosabbnak, mint Luke Skywalker vagy Indiana Jones. Miután történeteiket évtizedeken keresztül a tömegkultúra dolgozta fel újra meg újra, a sztorik elvesztették minden valóságalapjukat. Olyannyira, hogy ma kevés amerikai tudja, kik is voltak ezek az emberek valójában, azt pedig még kevesebben, hogy valamennyien ugyanabban az időszakban váltak országosan ismertté.

Pedig valódi emberek voltak. Clyde Barrow, az árva dallasi tolvaj, akiből többszörös gyilkos lett, 1909-ben született, ugyanabban az évben, mint Barry Goldwater és Ethel Merman. Ha életben marad, hatvanöt éves lett volna 1974-ben, amikor Richard Nixon lemondott az elnökségről. Idős férfiú, aki vagdossa a kuponokat a részvényeiről, estéit pedig hintaszékben tölti és rajzfilmekben derül. Baby Face Nelson özvegye csak 1987-ben halt meg, miután megélte, hogy unokái az MTV zenéjére verik a ritmust. Machine Gun Kelly özvegye, miután 25 évet töltött rács mögött, Tulsában halt meg 1985-ben. Élnek még emberek, akik a pénzintézetek védőrácsai mögé buktak le, amikor Dillinger kirabolta a bankfiókot, akik látták, amikor Bonnie és Clyde agyonlőtt ártatlan seriffeket, akik Baby Face Nelsonnal baseballoztak. Kellynek és Floydnek gyerekei születtek, akik ma is elmondják szüleik történetét.

Velük ijesztgették a gyerekeket, akiből azután a Nagy Nemzedék vált. 1933 tavaszán, amikor a John Dillinger-félek megjelentek az országos rivaldafényben, egy Ronald Reagan nevű 22 éves fiú egyetemi baseballmeccseket közvetített a WHO rádión Des Moinesben. Az ugyancsak 22 éves Richard Nixon színdarabokban játszott a dél-kaliforniai Whittier College-ban, míg két harmadik osztályos: James Earl Carter, a georgiai Plainsben és George Herbert Walker Bush, a connecticuti Greenwichben a szorzótáblát magolták. A hobokeni iskolai táncünnepségeken New Jersey-ben a lányok ájuldoztak, amikor egy 17 éves, Francis Sinatra nevű slágerénekest hallgattak. Evanstonban, Illinoisban a Houston Avenue egyik házában egy hiperaktív 9 éves fiú bokszozni tanult – Marlon Brandónak hívták.

Amint e nemzedéknek képviselői letűnnek a színről, nehéz lesz már felidézni a kort, amikor cégéres bűnözők lopakodtak a 20. század Amerikájában. A mobiltelefonok, az internetes vásárlás és a lézervezérlésű

bombák korszakában nehéz elképzelni a bankrablók országszerte pusztító, fosztogató bandáit. Nehéz elképzelni – olyasmi ez, mint a vadnyugati történetek. De nem a vadnyugatról van szó. Mindez Amerikában történt, 1933-ban, nyolc évvel a Pearl Harbor-i támadás, 12 évvel Hiroshima, 23 évvel Elvis Presley, 36 évvel Woodstock előtt. Számtsuk le a felszín különbségeit – nem volt internet, televízió, sem infravörös kamerák, se műholdas térképek –, és megláthatjuk, hogy 1933 Amerikája nem különbözött annyira a maitól. A távolsági telefon éppolyan megszokott volt, mint a légi közlekedés: mind a rendőrök, mind a rablók el tudtak repülni, miután elvégezték a dolgukat, s ezt gyakran meg is tették. A legbefolyásosabb lapok közé tartozott a *The New York Times* és a *Time* magazin.

A nők és a férfiak nagyjából úgy öltözködtek, mint napjainkban. Az egyetlen szembetűnő különbség a kalapviselés volt: a férfiak élesre vasalt filckalapokat, valamint vidám szalmakalapokat hordtak. Míg a társasági hölgyek fején szalagos-csipkés fejfedők voltak, az egyszerű lányok a vászonkalapokat húzták a copfjuk fölé. A tömegkultúrát Hollywood uralta. Annak az évnek a tavaszán a népszerű filmek közé Boris Karloff *Frankensteinje*, Johnny Weissmüller *Tarzanja* és a *Dr. Jekyll és Mr. Hyde* tartoztak. A *Lázadás a Bountyn* vezetett minden bestseller listát. Létezett és működött a rádió, de az országnak alig a felében volt csak vevőkészülék.

Ami 1933 első hónapjait megkülönböztette: sok-sok amerikainak nem volt pénze mindezeknek a vívmányoknak az élvezetére. Az 1929-es tőzsdekrach gazdasági válságba torkollott. Férfiak százezrei veszítették el munkahelyüket. Visszatekintve, azt a tavaszt mélypontnak tekinthetjük. A Potomac folyó mentén, New Yorkban a Riverside Drive alatt, nemkülönben Chicagóban, Bostonban és San Franciscóban bádoggárosok alakultak ki. Családok ezrei piszkos gyerekek seregével nomád életre kényszerültek a Közép-Nyugatot járó vagonokban. Városról várostra vándoroltak a jobb élet reményében, amelyet azonban sehol nem találtak meg. Washingtonban tüntetések voltak, némelyek erőszakba torkolltak: harckocsikkal, katonákkal szorították vissza a munkára vágyó kétségbeesett embereket. Az emberek dühösek voltak. A kormányt kárhoztatták. A bankokat kárhoztatták.

Miközben Roosevelt elnök ezen a nyirkos márciusi reggelen beiktatási beszédét mondta, kormánytisztviselők egy csoportja sötét öltönyben ült a rádió előtt, egy harmadik emeleti irodahelyiségben, a Vermont és a K utca sarkán, Washington belvárosában. Amit tettek, arról – családjukon kívül – kevesen tudtak. Főnökük zömök, gombszemű, 38 éves ember volt, lapos orral és táskás szemekkel. Gyakran emlegették, mennyire hasonlít egy bulldoghoz. Ezen a reggelen J. Edgar Hoover azzal foglalkozott, hogy megtarthassa a munkahelyét.

Napjainkban, majd négy évtizeddel Hoover 1972-es halála után, nehéz felidézni olyan időszakot, amikor Hoover ne lett volna központi figura. Az az ember, akinek a titkos aktái kiterjedtek az amerikai elnökökre is, aki összeállította Joseph McCarthy vizsgálóbizottságát, aki olyan különböző, országosan ismert emberek után nyomozott, mint Martin Luther King, Alger Hiss és a Rosenberg házaspár. J. Edgar Hoover négy évtizeden át oly mértékben uralkodott az amerikai igazságszolgáltatáson, mint senki más előtte vagy utána. Az ő nevéhez fűződik az első országos jellegű rendőri szervezet megteremtése. Öröksége éppolyan összetett, amilyen ő maga volt. Hoover előtt az amerikai rendőrségi gépezet decentralizált, megyei seriffekből és városi rendőrségekből álló, sokréttű szervezet volt, amelyet gyakran megbénított a korrupció. Lényegében Hoover hozta a szervezetbe a hatékonyságot, a professzionizmust és a központi ellenőrzést abban a formában, ahogyan azt máig megtaláljuk. Vívmányait azonban örökre beszennyezi, hogy későbbi éveiben visszaélt hatalmával, törvénytelen lehallgatásokat, betöréseket rendelt el, és zaklatta a polgárjogi szervezeteket.

Hoover hatalma nem lassan alakult ki. Az 1933–1934-es nagy bünnözési hullám idején tört előre. E szakasz kezdetén Hoover ismeretlen állami tisztviselő volt, irodája azzal volt elfoglalva, hogy feledtesse a múlt botrányait. Ám 20 hónap után nemzeti hőssé vált. Nevét mindenki ismerte, dicsőítették filmekben, könyvekben és vicces képregényekben. A korszerű FBI 600 nap alatt megszületett. Ez a könyv azt meséli el, hogyan történt mindez.

Azon a reggelen Hoover az Igazságügyi Minisztérium Nyomozóirodájának vezetője volt. Nem a Szövetségi Nyomozóirodái (FBI) – a szervezet ezt a nevet csak két évvel később kapta.¹ Akkor már kilenc éve, 1924 óta volt hivatalában. Egész sor ellensége volt, és Rooseveltnél

¹ Az egyszerűség kedvéért végig FBI-ként szerepel a könyvben.

emberei jelezték, hogy valószínűleg le fogják váltani. A végső döntést az új igazságügyi miniszternek, Thomas Walshnak kellett meghoznia, akiről köztudott volt, hogy gyűlöli Hoovert. Azon a csütörtökön, két nappal Roosevelttel beszéde előtt, Walsh, a 72 éves montanai szenátor felszállt a vonatra Miamiban, hogy Washingtonba utazzék új feleségével, egy fiatal kubai nővel. Péntek reggel Mrs. Walsh Észak-Karolinában ébredt fel a vonaton, és a férjét holtan találta. A fővárosban arról suttogtak, hogy az idős szenátor szexmutatványai közepette lehelte ki lelkét.

De Hoover csak átmenetileg lélegezhetett fel. Azután, amit az elmúlt kilenc évben elért, bosszantotta, hogy politikusok kezében van a sorsa; ha nem ő vezette volna, a Nyomozóirodát már évekkel azelőtt felszámolták volna. Furcsa kis részleg volt, „bürokratikus zabigyerék”, amint egyik bírálója nevezte. Különböző, országos jelentőségű bűncselekmények kivizsgálásáért volt felelős, a zendüléstől az autólopáson át, a szövetségi börtönökből elszököttek felkutatásáig, vagy az indián rezervátumokon elkövetett bűncselekmények felderítéséig. Valaki úgy jellemezte: „mindenféle munkát vállaló detektívügynökség, ahol homályosak a felhatalmazás és a felelősség kérdései...” Hoover embereinek nem volt joguk a letartóztatáshoz. Ha azt tervezték, hogy behatolnak valahova, kötelességük volt helyi rendőröket magukkal vinni. Nem viseltek fegyvert. Nem valamilyen törvény miatt, hanem ez volt a politikájuk: Hoover példaképe a Scotland Yard volt. Emberei nyomozók voltak, nem pedig rendőrök. „Tényfelderítők” – ahogy segítői mondták.

A Nyomozóirodának elég mocskos története volt. 1908-ban alapították, hogy kivizsgálja a trösztellenes törvény megsértésével kapcsolatos bűncselekményeket, ám a következő 15 évben a nepotizmus és a korrupció fészkévé vált. Az 1920-as évek elejére embereit, akik 50 kirendeltségen dolgoztak az országban, főként azért alkalmazták, hogy szívességet tegyenek politikusoknak. Leghírhedtebb embere egy Gaston Means nevű szélhámos volt, aki azzal kereste pénzét, hogy megsarolt kongresszusi képviselőket, italforgalmazási engedélyeket árult szeszcsempészeknek, és árverésen lehetett nála elnöki kegyelmi határozatokat kapni. Amikor a '20-as évek közepén a kongresszus kivizsgálta az Iroda tevékenységét, az a „laza erkölcsök osztálya” becenevet kapta.

Amikor 1924-ben előléptették és megbízták, hogy tegye rendbe az Irodát, Hoover sztoikus, 29 éves köztisztviselő jogász volt. Még

mindig a kicsi fiát imádó anyjával élt abban a házban, ahol felnevelkedett: egy emeletes épületben a Capitolium dombon. Gyerekkorában dadogott. Ezt a fogyatékoságát úgy győzte le, hogy megtanult igen gyorsan beszélni, olyan gyors szórohamokban, hogy a gyorsírók képtelenek voltak lépést tartani vele. A rendes, becsvágyó, erős fiú a washingtoni bürokráciában, közalkalmazottak körében nőtt fel. Nem volt vitás, hogy követni fogja apja példáját, és állami szolgálatot vállal. Apja a Parti Őrségnél és annak geodéziai szolgálatánál dolgozott. Hoover esti tagozaton végezte el a George Washington Egyetemet, tagja lett a Kappa Alpha diákszövetségnek. Közben a Kongresszusi Könyvtár munkatársaként dolgozott. Első diplomáját 1916-ban, mesterdiplomáját egy évvel később kapta meg, és még ugyanebben az évben letette az ügyvédi vizsgát.

1917 júliusában került az Igazságügyi Minisztériumba. A tárca sok, korábbi fiatal jogásza nem volt már ott, jelentkeztek a hadseregbe. Hoover, aki nagy gondot fordított külsejére és a részletek mestere volt, kiemelkedett az újak közül: már az első hat hónapban kétszer előléptették. Az Ellenséges Idegenek Regisztrációs Szekciójánál kezdett, és gyorsan emelkedett felfelé a ranglétrán. 1919-ben, 24 éves korában már kinevezték az Általános Titkosszolgálati Részleg vezetőjévé. Ennek az újonnan alakított részlegnek az volt a feladata, hogy lépjen fel a radikális szakszervezeti aktivisták, az anarchisták és a kommunisták ellen. Munkáját igencsak elismerték. Megjelent vele az első interjú is a *The New York Times*-ban. Az ő nevéhez fűződött az osztály 1920. januári razziája a kommunisták ellen, az ország 33 városában. Az akció több mint háromezer ember letartóztatásához vezetett. Azután megkapta, amiért lobbizott: 1921 augusztusában a Nyomozóiroda igazgatóhelyettesévé nevezték ki.

A szenátusi ellenőrzés 1924-ben az iroda vezetője és az igazságügyi miniszter elleni vizsgálatához és lemondásukhoz vezetett. Az új igazságügyi miniszter, Harlan Fiske Stone nem tudta, mit kezdjen az irodával. Jegyzeteiben így fogalmazta meg a problémákat: „Tele van rossz múltú emberekkel... sokukat elítélték bűncselekményekért... a szervezet törvénytelen... az ügynökök gyakorlata sok tekintetben brutális és a legnagyobb mértékben zsarnoki.” (2) Stone-nak fogalma sem volt, hogyan tudna ilyen társaságot rendbe szedni. Egyik barátja Hoovert ajánlotta. Fiatal ember ugyan, de becsületes és törekvő. Stone érdeklődött és

tetszett neki, amit hallott. 1924. május 10-én Hoovert az irodájába hívatta és megbízta az iroda ideiglenes vezetésével.

Hoover első feladatának azt tekintette, hogy átszervezze a terepen dolgozó ügynökgárdát. (1929-ben 339 embere volt.) Elképzelése világos volt: fiatal, 25–35 év közötti, energikus, fehér bőrű embereket akart, jogi végzettséggel. Ápolat, rendes, jó hírű, értelmes és jó családokból származó alkalmazottakat – olyanokat, mint ő maga. Megkapta őket. Hoover heteken belül kipucolta a romlott, régi gárdát, véget vetett a protekciós alapon való felvételnek, és bevezette a teljesítmény alapú értékelést. A jelentkezőknél azt figyelték, mennyire értelmesek, milyen magatartást tanúsítottak a felvételi beszélgetésnél s milyen a személyes megjelenésük: „rendes”, „feltűnő”, „szegényes”, vagy „rendetlen”.

Hoover abszolút egyeduralmat vezetett be, s emberei állandó félelemben éltek. A kirendeltségeken előzetes bejelentés nélkül jelentek meg ellenőrző csoportok, és feljegyezték, ha egy ügynök akár csak egy perc késéssel érkezett munkába. Hoover nem tűrt semmiféle lustaságot, slamposságot, bármiféle eltérést az új szabályoktól, amelyeket minden kirendeltség megkapott. A helyi irodák élén az ún. különleges megbízott állt, a „special agent in charge”, rövidítve SAC (1929-ben 25 volt belőlük). A szabályok legkisebb megsértése az illető állásába kerülhetett. Amikor a denveri SAC itallal kínált egy látogatót, kirúgták.

„Azt akarom, hogy a közvélemény a Nyomozóirodára és az Igazságügyi Minisztériumra úgy tekintsen, mint gentlemanek munkahelyére – mondta Hoover egy előadásában 1926-ban. – Ha pedig valaki nem tud a hivatalban ennek megfelelően viselkedni, akkor el fogom bocsátani.”

Akik a régi gárdából ezt túléltek, illetve akiket Hoover felvett, hásonszőrűek voltak. Sokan közülük déliek. Nem kevesen jöttek Hoover alma materéből, a George Washington Egyetemről, különösen a Kappa Alpha diákszövetségből, amelynek ő is tagja volt. Hoover második számú embere, Harold „Pop” Nathan, aki 1917 óta dolgozott a hivatalban, ugyancsak a Kappa tagja volt. Egyébként éveken át ő volt az egyetlen zsidó az irodában. A központba látogató ügynökök néha a Kappa-házban szálltak meg. Itt vették fel például Hugh Clegget, a jó modorú fiatal ügyészt Mississippiből, aki azután az FBI igazgatóhelyettesi posztjára vitte. Mint minden új ember, az első néhány hónapban Clegg is egy sor különböző területi irodában dolgozott. Sok új ügynök

ilyenkor tapasztalhatta meg először a helyi rendőrség ellenségességét. A rendőrök Hoover embereit fegyvertelen, tehetetlen dilettánsoknak tartották, akiknek az a célja, hogy megkaparintsák az ő területüket. Dídséjnek vagy egyetemistáknak csúfolták őket.

Volt abban valami, amit a rendőrök mondtak. Hoover új Nyomozóirodájában a megjelenést, a lojalitást és a kemény munkát jobban díjazták, mint a rendőrségi tapasztalatot. Új emberei közül kevésnek volt egyáltalán tapasztalata, és Hoover nyugtalan volt, mert ismerte a szóbeszédet a hivatalban: a főnök azt szereti, ha emberei „fiatalok és hálásak”. Jóllehet hivatalosan kitartott amellett, hogy minden munkatársának jogi végzettsége van, Hoover csendben alkalmazott másokat is: főleg veterán rendőröket az ország délnyugati részéből. Ezek a „cowboyok” külön fajtát jelentettek. Bagót rágtak, ittak és köpködtek, de Hoover ezekről a kihágásokról nem vett tudomást. A cowboyok tudták, hogyan kell nyomozásokat lefolytatni, és ezzel is foglalkoztak. A hivatal rendszabályait megszegve egyesek fegyvert hordtak. John Keith egy pár 45-ös Coltot hordott magánál Washingtonban; Dallasban Charles Winstead 357-es Magnumot; Chicagóban James C. „Doc” White, volt texasi rendőr kedvence egy csontnyelű Colt volt, ráadásképpen pedig kést hordott a csizmájában. A két ügynök, aki Hoover kezdeti éveiben a legfontosabb ügyeken dolgozott, veterán „cowboy” volt: Gus T. Jones, a San Antoniói-i SAC, valamint Doc White bátyja, az exrendőr Thomas White, Oklahoma City SAC-je.

Hoover az átszervezéssel átformálta az Irodát. A sikertelen területi irodákat bezárták, a bürokráciát áramvonalasították. Kialakították a parancsnoki hierarchiát, egységesítették a papírmunkát. Hat hónap után a hivatal úton volt afelé, hogy a korszerű, hatékony kormány szerv mintája legyen. Hoover hivatali címéből eltűnt a „megbízott” jelző. Miután a Nyomozóiroda átalakult, az lett a feladat, hogy tennivalót is találjanak az ügynökök számára. Hoover első hat évében emberei nyomoztak az atlantai szövetségi börtön korrupciós botrányában, Oklahomában pedig gyilkosságok, olajkiaknázási jogok ellopása ügyében. Kis ügyek voltak, valamennyit a cowboyok vették kézbe, mindkét helyen Tom White vezette a nyomozást. Amikor White-ot 1927-ben kinevezték a Leavenworth börtön igazgatójának, Hoover Gus Jonest bízta meg a (kudarcot vallott) kísérlet vezetésével, hogy elfogjanak egy sor ismert, szökött fegyencet.

Mindezekben az esetekben Hoover emberei végezték el a nehéz munkát, de félreálltak, amikor eljött az idő a letartóztatásokra. Ezen a rendőrök néha mosolyogtak. „Emlékszem, hogy hívtam a rendőröket, és közöltem velük, hogy itt és itt van a keresett személy – emlékezett vissza Hugh Clegg. – A rendőr meg azt mondta: »No, hát akkor maga vigyázzon a hátsó ajtónál, én meg bemegyek elől. Magának nincs fegyvere, tehát én megyek be.« Én meg ott álltam a ház hátsó kijáratánál egy fél téglával a kezemben, és reménykedtem, hogy a szökevény nem erre jön majd ki... Mert ha lövöldözve jön, nem tudtam volna magam megvédeni. Nem voltak fegyvereim, és az ő kényén-kedvén múlt volna az életem.”(3)

Hoover szerepe szigorúan adminisztratív volt. Ritkán hagyta el Washington, ahol egy válogatott kínai régiségekkel díszített irodában dolgozott. 1933 tavaszán az ország vezető rendészeti szakértőjének minősítette magát, bár soha nem hajtott végre letartóztatást, még kevésbé süttött el akcióban fegyvert. A nyomozásokat a SAC-k irányították. Hoover a háttérből figyelte őket, és feljegyzéseket küldött mindenről, ami nem tetszett neki. Ő és Pop Nathan nem fukarkodtak maró megjegyzéseikkel. Igazság szerint mindketten tudták, hogy kevés hozzáértő emberük van. „Azt hiszem, az a baj sok irodában, hogy a vezetők szellemileg meglehetősen kódorék – írta Nathan Hoovernek egy 1932 júniusában kelt feljegyzésében –, de mindenképpen lassú a felfogásuk.”(4)

Akárcsak a többi jó köztisztviselő, Hoover is gondoskodott arról, hogy a közvélemény tudja, milyen jól dolgozik. Alkalmanként beszédekert tartott, újságinterjúkat adott, kihangsúlyozva a Nyomozóiroda integritását és elkötelezettségét a „tudományos rendőrség” iránt, amelynek munkája ujji lenyomatokon és a bizonyítékok elemzésén alapul. Nem az egész sajtó volt erre fogékony. A *Collier* egyik 1933-as cikke a hivatalt Hoover „személyes és politikai gépezetének” minősítette és arról írt, hogy a főnök „kevésbé megközelíthető, mint az elnök, embereit pedig azzal tartja félelemben, hogy elküldheti vagy kénye szerint áthelyezheti őket. Egyetlen másik kormányhivatalban sem ilyen nagy a fluktuáció”. A *Collier* e cikke volt az első, amelyik rámutatott Hoover Achilles-sarkára, a híresztelésekre szexuális orientációjáról. „Megjelenésében Mr. Hoover egyáltalán nem olyan, mint a rendőrök a könyvekben. Választékosan öltözködik, a türkizkék a kedvenc színe,

ezt a szint tükrözi nyakkendője, zsebkendője és zoknijai... Alacsony, kövér, üzletember kinézetű, és pipiskedve jár...”

Miután nyolc éven át kisebb jelentőségű bűnügyekben nyomoztak, Hoover első lehetősége, hogy megjelenjék az országos színpadon, 1932 júniusában, a Lindbergh-törvény elfogadásával következett el. Három hónappal azt követően, hogy elrabolták (utóbb azután meggyilkolták) Charles Lindbergh csecsemőkorú fiát Hopewellben, New Jersey államban. Az új törvény az emberrablást szövetségi bűncselekménnyé minősítette, de csak akkor, ha a rabló vagy áldozata átlépte valamelyik államhatárt. A Lindbergh-féle gyerekrablást egész sor hasonló bűncselekmény követte 1932-ben, de Hoover bánatára egyik sem tette lehetővé, hogy hivatala beavatkozzék.

Miután az alvilágban híre ment, hogy nagy összegű váltságdíjakat lehet szerezni, virágzott az emberrablás. 1933-ban 27 nagyobb ügy volt, több mint kétszer annyi, mint az előző esztendőben. Olyan sok, hogy a *The New York Times* külön rovatot szentelt ezeknek az eseteknek. Charles Boetscher denveri milliárdos elrablását követően az FBI emberei vagy fél tucat ilyen nagy jelentőségű ügyben nyomoztak, s első alkalommal kapcsolódhattak be olyan bűnügyek megoldásába, amelyek a közvéleményt valóban foglalkoztatták.

Amikor Rooseveltnél az év tavaszán hivatalba lépett, országszerte az emberrablási sztorik álltak az újságok címlapján. Miután a húszas években Al Capone jelképezte a bűnözés növekvő hullámát, az újabb fejlemények újabb tápot adtak a vitának: szükség van-e országos, szövetségi rendőrségre. Az egyik oldalon álltak a reformerek, hangoztatva, hogy a helyi rendőrségek gyakran túl korruptak és nem hatékonyak, képtelenek megbirkózni az egyre mozgékonnyabb bűnözőkkel, akik kedvükre mozognak az egyes államok között. A másik oldalon álltak a nagy hatalmú városi önkormányzatok, amelyek féltékenyen őrizték a területüket. Támogatták őket a kongresszus olyan tagjai, akik a szövetségi rendőrségben az első lépést látták egyfajta „amerikai Gestapo” megteremtése felé. A központi hatalom ellenzéke még erős volt Amerikában. Különösen Délén és Közép-Nyugaton maradt fenn mély bizalmatlanság Washington iránt. Ezeket az érzéseket csak erősítette, hogy az emberek a politikusokat tették felelőssé a nagy gazdasági válságért. A vita Rooseveltnél megválasztásával még intenzívebbé vált. Tanácsadói keményen dolgoztak, hogy erős központi kormányt teremtsenek, amely

képes újjáéleszteni a gazdaságot. Egyúttal átvették sok terület irányítását az egyes államok és városok kormányzataitól – beleértve a rendészeti feladatokat.

A Roosevel-t-kormány első száz napjában, a híres időszakban, amikor a New Deal-törvények tucatjait sikerült keresztülvinni a törvényhozáson, a szövetségi rendőrség felállításának fő szószólója Louis Howe, az elnök tanácsadója volt. Homer S. Cummings connecticuti ügyvéd, akit Thomas Walsh helyébe jelöltek igazságügyi miniszternek, talán nem meglepő módon, osztotta ezeket a nézeteket. Azon a tavaszon Howe és Cummings tárgyalni kezdtek, hogyan lehetne a legcélszerűbben megreformálni az igazságügyi tárcát, és milyen szerepet játszhat – ha egyáltalán – a szövetségi rendőrség.

Howe szempontjából Roosevel-t megválasztása a mindent vagy semmit lehetőséget jelentette. A kevés megfigyelő, aki foglalkozott a kérdéssel, többnyire azzal számolt, hogy Hoovert el fogják bocsátani. Ha Walsh szenátor élt volna, szinte bizonyos, hogy ez is történik. Hoover úgy látta, ha meg tudja győzni a Fehér Házat a maga értékeiről, akkor van arra – igaz, csak halvány – esély, hogy az ő kis irodája lehet a szövetségi rendőrség magja. Egy sor vetélytársának ugyanez volt az ötlete, elsősorban Elmer Irey-nek az adóhivatal agresszív nyomozórszlege vezetőjének. Ő azzal dicsekedhetett, hogy 1931-ben elkapta Al Caponét.

Azon a tavaszon Hoover nagyszabású lobbizásba kezdett, hogy megtarthassa a pozícióját, sőt, helyzetbe hozhassa magát valami nagyobb feladatra is. Irodavezetőit utasította, hogy szerezzenek támogató leveleket neves politikusoktól. Hoover korábbi főnöke, Harlan Fiske Stone, aki ekkor a Legfelsőbb Bíróság tagja volt, írt Felix Frankfurter bírónak, aki kapcsolatba lépett Roosevel-ttel. Ennek ellenére a Hoover-ellenes érzelmek széles körben tapasztalhatók voltak. Roosevel-t egyik tanácsadója később azt írta: „Különböző városi politikusok óriási nyomást gyakoroltak Roosevel-tre, cserélje le Hoovert az egyik vagy a másik rendőrfőnökre, aki véleményük szerint jobban hajlik majd rá, hogy az ő utasításait kövesse.” (5)

Hoover jövője az egész tavasz folyamán bizonytalan volt. Csak a cinikusok mutattak volna rá a nyilvánvalóra: Hoovernek kézzel fogható sikerre volt szüksége. Olyan ügyre, amely a lapok címdoldalára kerül, amely a közvélemény érdeklődésének középpontjába állítja és aláhúzza a hivatal átalakításának jelentőségét. Megkapja majd ezt a lehetőséget,

de olyan bűnözői csoporttól, amellyel kapcsolatban az FBI egyáltalán nem volt illetékes: a bankrablóktól.

Az első feljegyzett amerikai bankrablás, pontosabban éjszakai betörés 1831-ben történt, amikor is egy Edward Smith nevű ember besurrant egy bankba a Wall Streeten, és 245 000 dollárral távozott. Utóbb elfogták, és öt évet kellett eltöltenie a Sing Sing börtönben. Smith ötletességéhez fűződik az amerikai bankbiztonsági rendszerek egyik korai vívmánya: a pánccélszekrények bevezetése 1834-ben. A polgárháborúig a fegyveres bankrablások lényegében ismeretlenek voltak. A háborúban a déliek több északi bankot raboltak ki, ám az első polgári személy által elkövetett bankrablásra 1863. december 15-én került sor. Ekkor egy Edward Green nevű dühöngő férfiú besétált a massachusettsi Malden egyik bankjába, fejbe lőtt egy banktisztviselőt, majd ötezer dollárt vitt el. Greent 1866-ban kötél általi halállal jutalmazták történelmi tetteért.

Az első szervezett bankrablásra békeidőben került sor, 1866-ban a Missouri állambéli Libertyben. Déli szabadcsapatok munka nélkül maradt szedett-vedett gárdája követte el, a James fivérek, Frank és Jesse vezetésével. A James-banda rablássorozatát a következő 15 évben dicsőítette a sajtó – amivel felhívta a lehetőségre egy sor western-imitátor figyelmét. Köztük voltak a Dalton fivérek, Bill Doolin, Butch Cassidy és a Sundance Kölyök Hole-in-the-Wall² nevű bandája. Miután Cassidy bandájának kemény magja 1901-ben továbbvándorolt Dél-Amerikába, a Vadnyugat pedig zsugorodott, a bankrablások is elhalványultak a köztudatban. Jóllehet továbbra is kiraboltak bankokat, egyetlen tettes sem vált országosan ismertté. Bár a statisztikák megbízhatatlanok, a fegyveres bankrablások száma az első világháború előtti években valószínűleg csökkent.

És nem emelkedett a háború után sem. Az 1920-as évek közepéig a legambiciózusabb tolvajok az éjjeli betöréseket részesítették előnyben. Példa erre a négy texasi fivérből állt Newton-banda. Ők közép-nyugati bankok tucatjait támadták meg 1919 és 1924 között. Taktikájuk ugyanaz volt, mint országszerte: éjjel törtek be, nitroglicerinnel robbantották ki a pánccélszekrények ajtaját, és általában eltűntek, még mielőtt a seriff

² Magyarul: lyuk a falban. Utalás a wyomingi Johnson megyében található, azonos nevű hágóra, ahol számos bűnbanda rejtőzködött. (A szerk.)

mozgósítani tudta volna embereit. Ez a stratégia addig működött, amíg a bankok a '20-as évek közepétől el nem kezdtek megerősített páncélszekrényekkel és riasztóberendezésekkel védekezni. Newtonék és társaik arra kényszerültek, hogy immár nappal raboljanak. Az évtized akciója egy postavonaton kirablása volt kétmillió dolláros zsákmánnyal az illinoisi Roundoutnál, Chicago mellett.

Amikor a szövetségi kormány 1934-ben egyszeriben nyílt háborúban találta magát az erősen felfegyverzett bankrablókkal szemben, sokan keresték a választ a kérdésre: miért is történik ez? A bevett válasz az volt, hogy a gazdasági válság miatt. Ám ez csak részben volt igaz: sok bankrabló valóban elkeseredett munkanélküli volt, de ha az 1933–1934-es nagy bűnözési hullámot pusztán a válságnak tulajdonítanánk, figyelmen kívül hagynánk azt a tényt, hogy az 1925 és 1932 közötti időszak az amerikai bankrablók aranykora volt. A sajtó mackósként vagy kasszaőröként emlegette őket. „A bűn folyosója” névvel ismertté vált területen, Texitól Minnesotáig rohamosan növekedett a rablások száma. A Travelers Biztosító Társaság adatai szerint 1920 és 1929 között a tulajdon elleni bűncselekmények száma – bankrablásoktól vegyeskereskedések kifizetésáig – Dallasban évi 17-ről 963-ra nőtt, az indianai Garyben 30-ról 300-ra, a michigani Saginaw-ban 9-ről 836-ra. (6) Az erőszak, amely a John Dillingerhez hasonló embereket 1934-ben híressé tette, nem a kezdete volt a bűnözési hullámnak, hanem csak egy másik vége.

A bankrablások elszaporodása annak volt köszönhető, hogy a technológia erősebbnek bizonyult az igazságszolgáltatásnál. A gyorsabb, nagyobb tűzerejű fegyverek, elsősorban az első világháború után bevezetett Thompson géppisztoly, amellyel percenként 800 lövedéket lehetett kilőni, előnyt adtak a bankrablóknak a legjobban felfegyverzett városi rendőrökkel szemben is. A legnagyobb változást azonban az autók jelentették, különösen az új típusok, a megbízható, erős, nyolchengeres motorjaikkal. Miközben a megyei seriffnek még kézzel kellett felkurbaloznia régi A-modelljét, a modern bankrabló könnyen elmenekülhetett. Valószínűleg egy francia rabló volt az első, aki autót használt, hogy 1915-ben elszökjön egy bankrablás helyszínéről. Az első amerikaiak egyike egy idősebb oklahomai bankrabló, Henry Starr volt. Ő Nash típusú kocsiját használva rabolt ki egy bankot az arkansasi Harrisonban, 1921-ben. A gyakorlat azután elterjedt.

„Napjainkban a bűncselekmények 75 százalékát gépkocsi segítségével követik el – írta 1924-ben egy bűnügyi szerző. – A gépkocsik és a jó utak nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy növeljék bizonyos típusú bűncselekmények számát. Egyértelműen kialakult az automobilos bandita típusa, aki kizárólag gépkocsikkal operál, akár bankot rabol ki, akár gyalogosokat vagy otthonokat.”(7)

A törvény őreinek nem volt módjuk rá, hogy ezeket az új autós banditákat az egyes államok határain túl is üldözzék. Ennek következtében a határ melletti övezetek, különösen Missouri, Oklahoma és Kansas hármashatárövezete mágnesként vonzották a bűnözést. Nem tudott segíteni a szövetségi kormány sem: a bankrablás még nem minősült szövetségi bűncselekménynek. Az egyes rendőrségek közötti együttműködés szórványos volt. Mindössze néhány államban működött egységes rendőrség, s azokban ahol volt ilyen, ott is hiányoztak a források ahhoz, hogy nagyobb bűnügyeket megoldjanak. Rendőrségek helyett szerte a közép-nyugati államokban polgárőrcsoportok alakultak. Ám ez sem segített: ha egy bankrablónak sikerült elmenekülni a helyszínről anélkül, hogy meglőtték volna, kevés volt az esély, hogy valaha is elfogják.

Mindezen tényezők következtében a közép-nyugati államokban a bankrablás mind vonzóbb foglalkozássá vált – hiszen egyre nagyobb volt a csábítás is. A '20-as években széles körben váltak elérhetővé a tömegesen gyártott ruházati cikkek, mosógépek, rádiók. Ám a szárazság és ennek következtében a közép-nyugati mezőgazdaság hanyatlása miatt egyre kevesebben engedhették meg maguknak az áruházak kirakataiban látott árucikkeket. Egyetlen bankrablás megváltoztathatta egy szegény farmer életét. Hiszen abban az időben, amikor Oklahoma vagy Missouri államban egy háztartás átlagos éves bevétele 500 dollár volt, a bankrablók egy napi „munkával” akár 10 000 dollárt is elvihettek.

A Newton fivérek testesítették meg a motorizált rablóorszak amatőrjeinek típusát: az illinoisi Roundoutban elkövetett rablás után elfogták őket. Azt a bűnözőt, akinek nevéhez a professzionális bankrablás új korszaka fűződik, Herman K. Lammnek hívták. Német emigráns volt, és „Báróként” emlegették. Az 1880-ban született Lamm egyfajta mitikus figura: egyes vélemények szerint a Hole-in-the-Wall nevű bandában kezdte pályafutását. Annyi biztos, hogy 1917 körül, amikor egy utahi börtönben ült, ő dolgozta ki a bankrablás szigorú rendszerét. Lamm vezette be a helyszín előzetes felmérését, a pénzintézet őreinek,

riasztóberendezéseinek, munkatársainak megfigyelését. Lamm bandájában mindenki testre szabott feladatot kapott: az egyik őrködött, a másik a meneküléshez használt autót vezette, a harmadik az előcsarnokban dolgozott, a negyedik a trezorban.

S ami a legfontosabb: Lamm nevéhez fűződik az első részletes menekülési térképek kidolgozása. Miután kiválasztott egy bankot, Lamm feltérképezte a környék egérútjait, 150 méteres szakaszokban megjelölt minden tájékozási pontot, és stopperrel lemérte a távok megtételéhez szükséges időt. Légpuskával bármely tizenéves is ki tud rabolni egy bankot: az igazi kihívás az volt, hogyan tűnjenek el utána. Lamm részletes menekülési tervei ott voltak kifüggesztve az autó műszerfalán, nem bíztak semmit a véletlenre. Bandájához a '20-as években tucatnyi rablás fűződik. A sorozatnak akkor szakadt vége, amikor Lammot 1930-ban az indianai Clinton közelében agyonlőtték. Ebben az időben már széles körben utánozták módszerét. Két embere egy indianai börtönben a John Dillinger nevű fogolytársát tanította meg rá.

Lamm Báró társai között három idősebb férfi volt, akik sok 1933–1934-ben ismertté vált bankrabló tevékenységét befolyásolták. Egyikük Eddie Bentz volt: Seattle-ben született vándor bankrabló és könyvbarrát, aki értelmiséginek képzelte magát. Bentz volt Machine Gun Kelly és Baby Face Nelson pártfogója. Egyébként klasszikus szerzők kötetivel teli bőrönddel utazott, és szabad idejében Bunyan *A zarándok útja* című híres könyvét lapozgatta.

A jazz-korszak másik figyelemre méltó bankrablója Harvey Bailey, egykori szeszcsempész volt. Udvarias férfiú: a női tűzszokat, akiket kocsijába gyömöszölt, „hoszteszeknek” nevezte. Bailey szervezte meg a '20-as évek leghíresebb támadását, a Denveri Pénzverde futárjainak kirablását 1922-ben. Olyannyira sikeres volt, hogy egy időre visszavonult. Benzinkutak és autómosók hálózatát állította föl Chicago déli részén – hogy azután szinte mindent elveszítsen az 1929-es tőzsdekrachban. Bailey utóbb St. Paulban alapjaitól építette föl újra alvilági karrierjét. Egy sor fiatal bankrablót irányított, akiknek a hírhedt Green Lantern nevű kocsmá volt a találkozóhelye. Közöttük volt Machine Gun Kelly, Alvin Karpis és a Barker fivérek. Bailey-t 1932-ben egy Kansas City-i golfpályáján tartóztatták le. 1933. május 31-én az ő vezetésével tört ki egy csoport rab a börtönből, s Bailey visszatért a bankrabláshoz.

A jazz-korszak utolsó nagy bankrablóihoz tartozott Bailey barátja, Frank „Jelly” Nash. Az őáltala becsempészett fegyverekkel szabadultak ki Bailey-ék a börtönből. Nash masszív figura volt, komikus parókával a fején. Pályafutását azzal kezdte, hogy lóháton rabolt ki vonatokat szülőállamában, Oklahomában, később megszökött a Leavenworth börtönből, azután St. Paulban dolgozott, Bailey-vel és a Barker-bandával együtt rabolt ki bankokat.

A sors mindhármuknak – Eddie Bentznek, Harvey Bailey-nek és Frank Nashnek – szerepet osztott az 1933–34-es nagy bűnözési hullámban. Nash volt az, aki – véletlenül – kirobbantotta a háborút J. Edgar Hoover FBI-jával. Az ok nem bankrablás vagy jelentősebb emberrablás volt, hanem Nash óhaja, hogy nyugodtan vakációzzék Arkansasban.

VÉRFÜRDŐ ISMERETLEN TETTESEKKEL

1933. június 8–15.

Az újságírók szempontjából a június csendesesen kezdődött. Washingtonban a szenátorok a Roosevel-t-kormánynak az ipar újjáélesztésére irányuló törvényét vitatták. Reggelenként egyre nyugtalanítóbb hírek érkeztek Németországból. Június hatodikán, kedden arról, hogy a zsidó Otto Klemperert, a Berli-ni Állami Operaház karmesterét, a közszolgálati törvény alapján, mint „nem árját”, elbocsátották. Indiában Mahatma Gandi koplalt, hogy tiltakozzék az „érinthetetlenek” kasztja tagjainak bántalmazása ellen. A héten a *The New York Times* naponta beszámolt a texasi pilóta, James Mattern kísérletéről, hogy megdöntse a világ körüli repülés sebességi rekordját. Azon a napon éppen Szibéria fölött bukdácsolt gépével. Chicagóban a síkságról érkezett homokvi-har pusztított, letarolva a fákat, elszakítva az áramvezetékeket. A nemrég megnyílt Világkiállítás látogatóinak ezrei rohantak menedéket keresni.

1933. június 8-án, csütörtök este egy Joe Hudiberg nevű oklahomai tanító Cromwell városa szélén álló fehér házának konyhájában éppen befejezte a pókerjátszmát. A férfi kísétált a meleg nyári estébe és nyújtóz-kodott egyet. Miközben barátai beszállni készültek kocsi-jukba, oda-ballagott a garázshoz és lelakatolta az ajtót.

A garázsban állt Hudiberg szeretett fekete Pontiacja. Nemkülönben ott volt Pretty Boy Floyd, aki azért jött, hogy ello-pja az autót. Floyd káromkodott a sötétben. Ilyen pechje volt már hónapok óta. Charles

Floyd – csak az újságok ragasztották rá a „szépfű” nevet – 29 éves volt. Úgy 170 cm magas, széles vállú, vastag, izmos karokkal, arca ábrándos és lapos. A fiatal Babe Ruthra hasonlított. A szeme szürke, a haját hátra fésülte, vékony választékkal a bal oldalon. Közről érezhető volt orgonaillatú hajszesze.

Mindazon bűnözők közül, akik 1933-ban és 1934-ben hírnévre tettek szert, Floyd volt az egyetlen, aki már korábban ismertté vált. Legalábbis Oklahomában, ahol ő volt a nagy porviharok³ kiábrándult tömegeinek hőse. Történetét mindenki ismerte. Tisztességes szülők gyermeke volt, nyughatatlan, falusi fiú. Szülővárosában, Akinsben aratási munkából és alkalmi betörésből élt, amíg St. Louisban 1925-ben ki nem rabolta a Kroger-féle üzletet. Ezért öt évet töltött Missouri állam egyik börtönében. Miután 1930-ban feltételesen szabadult, Floyd Kansas Citybe költözött, és megpróbált tisztességesen élni. Ám a rendőrség állandóan zaklatta, aminek következtében áldozatnak érezte magát. Összefogva néhány börtönbéli cimborájával visszatért Ohióba, de egy bankrablás után letartóztatták. Miközben vasúton a börtön felé szállították, a vagyonablakból kiugorva megszökött és Oklahomába ment.

Floyd 1931 őszen fogott komolyabb bankrablásokba, akkor szerepelt először a helyi sajtóban. Ám a lapok címlapjára olyan bűncselekmény miatt került, amelynek nem volt részese. 1932. január 2-án két korábbi elítélt a missouri Springfieldnél törbe csalt és a lövöldözésben megölt hat rendőrt. Ez mindmáig a legnagyobb ilyen jellegű vérontás az amerikai történelemben. Az AP hírügynökségi jelentésében szerepelt a találgatás, hogy Floyd is részese volt az ügynek, az oklahomai sajtó pedig nagy teret szentelt az államukból származó bűnözőnek.

Ebből keletkezett azután a Floyd-legenda. „Floyd – írta a *Muskogee Daily Phoenix* – bekerült az igazi »rossz fiúk« sorába kétes dicsőséggel, hogy 11 embert ölt meg, ráadásul csupa rendőrt. Billy, a Kölyök cselekedetei elhalványulnak a szóke Pretty Boy Floyd hideg, monoton gyilkosságai tükrében. Ő vezette be a géppisztolyt és a golyóálló mellényt Oklahoma alvilágában.” A sajtó számára nagyon is csábító volt, hogy Floydot egyfajta modern Billy, a Kölyökként ábrázolják. 1932 januárjában már csak Floydot említik a lapok három városban elkövetett bankrablás tetteseként – holott valószínűleg csak az egyiket rabolta ki

³ Az 1930-as években a szárazság miatt e vidéken porviharok dúltak, és tönkretették a termőföldeket. (A szerk.)

ő. Nem számított. A *Daily Oklahoman* a Nemzeti Gárda mozgósítására hívott fel. Január 14-én az állam vidéki bankjainak biztosítási díjait duplájára emelték, és az intézkedést közvetlenül Floyddal hozták kapcsolatba. William „Alfalfa Bill” Murray kormányzó ezerdolláros jutalmat tűzött ki elfogására.

A médiahisztéria klasszikus esete volt ez. A hisztéria formálta a valóságot, majd ebből kialakult a legenda. Azon a télen mindennap Floyd történeteivel voltak tele a reggeli lapok: hol bankot rabolt, hol látták állítólag valahol. Azután a találgatások következtek, hogy hol fog legközelebb lecsapni. A törvény őrei sikertelenül fésülték át Kelet-Oklahomát. Floyd tisztában volt helyzetével, és gátlástalanul támogatást próbált szerezni az emberektől. A kormányzóhoz intézett levelében követelte, hogy vonják vissza az elfogására kifizetett díjat. „Senkit sem raboltam ki, csak a gazdagokat” – írta Floyd, biztos lévén abban, hogy ezzel támogatásra talál a falusi Oklahomában. Ravaszul a „gazdagok” kihívójának szerepébe került, miközben a kormányzót a védelmezőjükként állította be. Ezzel olyan társadalmi vitát váltott ki, amelyben győzelme biztos volt.

Floyd hírneve tovább nőtt, miután túlélte néhány vad lövöldözést a rendőrséggel Tulsa utcáin. Murray kormányzó egy Erv Kelley nevű nyomozót bízott meg a felkutatásával, de üldözőjét Floyd egy éjszakai tűzpárbajban agyonlőtte. 1932 végére azonban Floyd belefáradt a menekülésbe. Rokonainál rejtőzött, és szeretett volna „visszavonulni”, hogy csupán egy szedett-vedett rablóbandát irányítson, élükön egy Adam Richetti nevű alkoholistával. Richetti bandájának azonban nem volt szerencséje, Floyd pedig 1933 tavaszára végképp visszavonult a bankrablástól, és inkább tortákat sütött unokatestvéreinek konyhájában. Csak akkor határozta el, hogy egy időre elhagyja Oklahomát, amikor több rokonát letartóztatták. Azon a csütörtöki éjszakán érkezett meg Joe Hudiberg farmházába, ellopható kocsit keresve.

Miután Hudiberg a garázst bezárta, a ház felé indult, ám hátulról neszt hallott. Valami belülről a garázs ajtajába ütközött. Amikor visszafordult, fekete Pontiacja éppen keresztültört a faajtón. Elképedve nézte, amint az autó keresztülságuld az udvaron és kifordul az útra. Hudiberg barátai kocsiba pattantak és üldözni kezdték, ám hiába. Pretty Boy Floyd messze előttük járt, és északra, Kansas City felé tartott.

Két nappal az után, hogy Floyd kirobbant az oklahomai tanító garázsából, egy Horace Grisso nevű férfi sétált az ohioi New Carlisle utcáin. Grisso a New Carlisle National Bank könyvelője volt a Daytontól északra fekvő városkában. Amikor a bank bejáratához érkezett, megállt, elővette a kulcsait és kinyitotta az ajtót. Léptei, amint a pénztárosok fiülkéi felé haladt, visszhangoztak a márványpadlón. Abban a pillanatban, amint a fiülkéik mögé érkezett, három férfi magasodott fel előtte. Arcukat kendő takarta.

– Oké, haver, nyisd ki a széfet! – utasította a rablók 29 éves vezetője, aki azon a reggelen életében először rabolt bankot.

John Dillingernek hívták, és az Indianai Állami Börtönből engedték szabadon, mindössze három héttel azelőtt. Floydhoz hasonlóan Dillinger ugyancsak a semmiből érkezett senkiházi volt. Egy az elítéltek sorában, akiket a nagy válság idején engedtek szabadon, hogy gondoskodjanak magukról. Kicsi, vékony ember volt 170 centi körüli magassággal, rövidre vágott barna hajjal, lezser, féloldalas, okostojás vigyorral a képén. Kilenc évet ült, miután részegen kirabolt egy fűszerest a lakóhelyén, Indianapolis mellett. Apjának, a higgadt farmernek megígérte, hogy a továbbiakban tisztességesen fog élni, de a valóságban titkos terve volt. Dillinger összes barátját a börtönben ismerte meg, ezen a reggelen pedig elég pénzt akar szerezni, hogy kiszabadíthassa őket.

Horace Grisso a fiók felé nyúlt, amely a számkódok nyitásához szükséges számkombinációkat rejtette. Dillinger megragadta a kezét, azután megengedte, hogy Grisso lassan kihúzza a fiókot. A trezorhoz lépve Grisso matatott, nem tudta kinyitni a zárat. Ideges volt.

– Hadd fúrjam meg – szólalt meg Dillinger tizenéves társa, William Shaw. – Ez csak feltart minket...

Dillinger felemelte a kezét. – Csak tessék, csinálja! – mondta Grissónak.

Amikor kinyílt az ajtó, Dillinger odaugrott és lefogta a belépő banktisztviselőt. „Nem bántom”, nyugtatta a nőt, és arra utasította, hogy feküdjön a földre. Dillinger levette az egyik székről a huzatot, és udvariasan a nő alá csúsztatta, azután dróttal összekötözte kezét-lábát. Időközben Grisso kinyitotta a széfet, majd Shaw és a tizenéves Paul „Lefty” Parker kezdték kirakni a pénzeszsákokat. Dillinger a bejáratnál maradt, feltartóztatva két másik érkező bankalkalmazottat. „Nem kellett volna ilyen korán bejönniük”, mondta nekik vigyorogva.

Dillinger és tettestársai néhány perc múltával ismét kocsijukban ültek és Indiana felé száguldottak. Megszámolták a pénzt: 10 600 dollár, nem volt rossz zsákmány. Ám Dillinger nem volt elégedett. Éjjel Shaw-val megálltak Indianapolisban a Haag's vegyesbolt előtt. Benn Shaw a főpénztár felé indult, miközben Dillinger a kisebbet vette célba a büfépultnál. Fegyverét a három alkalmazottra szegezte. Amikor azok rámeredtek, rájuk kiáltott: „Ne nézzetek ide!” Az alkalmazottak Shaw felé fordították a fejüket. „Ne nézzetek rám!” ordított Shaw. Azok visszafordultak Dillingerhez. „Mondtam már, hogy ne nézzetek rám!”, ismételte meg Dillinger.

Pillanatokkal később a két férfi a pénztárból kivett pénzzel kihátrált a járdára. Ott kellett rádöbenniük, hogy Lefty Parker igen szorosan parkolta be a kocsit két másik közé. Miközben Dillinger tajtékozott, Parker többször előre és hátra tolatott, beleütközve a kocsikba, mielőtt ki tudott kanyarodni és el tudtak menekülni. Dillingernek meg kellett tanítania az ifjú Parkert, hogyan kell leparkolni a menekülést szolgáló autót.

Az éjszakának azonban még nem volt vége. Fél órával később Dillinger megmutatta Parkernek, hol álljon meg a City Foods szupermarket előtt. Shaw ötlete volt, hogy rabolják ki az üzletet, azt viszont nem mondta meg Dillingernek, hogy egyszer már kirabolta. Abban a pillanatban, amint a két férfi fegyverrel a kézben belépett, az üzletvezető lehorgasztotta fejét: – Már megint itt vannak... – Dillinger Shaw-ra pillantott. – Nektek köszönhetően a cég bevezette, hogy elviszik a készpénzt – mondta az üzletvezető. – A pénzszállító éppen most ment el.

A pénztárakban csakugyan nem volt pénz. Dillinger körülnézett a boltban. Shaw megállt egy pillanatra, hogy felmarkoljon néhány doboz cigarettát. Abban a pillanatban, hogy Dillinger beszállt mellé a kocsiba, Parker kilőtt, otthagya Shaw-t a boltban.

– Állj meg! – ordított fel Dillinger, amint Parker nekiindult. Az rálépett a fékre, és hátramenetben visszatolatott a bolthoz. Shaw lihegve rohant feléjük, és beugrott az autóba. Parker olyan zaklatott volt, hogy a következő stop táblánál nem is állt meg. – Ha nem tudsz vezetni – szólalt meg Dillinger –, engedd a gyereket a kormány mellé! – Azután továbbhajtottak Dillinger apjának farmja felé. Így kezdődött annak az embernek a bűnözői pályafutása, aki hónapokkal később átformálta az FBI-t.

**A texasi Wellington közelében
június 10., szombat**

Ugyanazon a szombat éjszakán, amikor Dillinger visszatért apja farmjára, Clyde Barrow és barátnője, Bonnie Parker áthajtottak Texas Panhandle régióján, hogy találkozzanak Clyde fivérével, Buckkal, az oklahomai határon lévő egyik hídon. Velük volt Clyde slapaja, egy W. D. Jones nevű pattanásos dallasi tinédzser. Első pillantásra mindhárman gyerekeknek látszottak. A babaarcú, 170 centi körüli Clyde 23 éves volt. A 21 éves Bonnie kb. 150 centi magas, talán 40 kiló, szalmasárga hajjal és babakék szemekkel.

Hetven évvel a haláluk után a gazdasági válság korszakának egyetlen bűnözője sincs annyira benne az amerikaiak tudatában, mint Bonnie és Clyde – a róluk szóló 1967-es filmnek köszönhetően. A filmben Clyde-ot tisztázatlan nemiségű gyermekként ábrázolják, aki küzd, hogy egyenrangú legyen a gyönyörű, tüzes Bonnie-val. Jóllehet a film szórazótató volt, a mozi Bonnie és Clyde-ja a forgatókönyvírók kitalációja volt csupán. A történet ürügyén a '60-as évek eszméit akarták dicsőíteni a filmvászonon: az ifjúság forradalmát, a tekintélyelvűség elvetését. A film figuráinak kevés köze volt azokhoz, akikről mintázták őket. Hősei a valóságban lusta csavargók voltak, akik csaknem egy tucat ártatlan embert gyilkoltak meg a rablásaiknál és akcióik között.

Az igazi Clyde Barrow és Bonnie Parker nem volt sem lázadó, sem gondolkodó ember. Clyde hiú, kiegyensúlyozatlan, felfuvalkodott dallasi betörő volt, akit – amint egy barátja elmondta – a börtönben többször is megerőszakoltak, és bármire hajlandó volt, hogy ne kerüljön vissza a rácsok mögé. Bonnie unatkozó pincérlányként dolgozott, a drámai hősnő mögött kudarcot vallott házassága állt. Bonnie Clyde-ban lehetőséget látott arra, hogy kikerüljön sivar helyzetéből. A bűnözés mindkettejük számára egyfajta játék volt csupán. Megnyilvánul ez az egymásról készített fényképeiken: nagy fegyverekkel és vastag szivarokkal állnak modellt – szerepelnek. Kortársaik általában megvetették őket. Egyikük azt mondta róluk: „Pitiáner tolvajok voltak, akik benzinkutaknál dolgoztak, meg autókat loptak.” Igaza volt. Azokban az időkben veterán bankrablók egyetlen rablásnál 50 ezer dollárt zsákmányoltak. Bonnie és Clyde legnagyobb zsákmánya mindössze 3800 dollár volt. Sokkal több benzinkutat és boltot raboltak ki, mint bankot.

Mindketten dallasiak voltak. Mindkettejük családja abból élt, amit megtermelt. Bonnie anyja, egy nyugat-texasi özvegy és a Barrow család is a déli családoknak ahhoz a növekvő áradatához tartozott, akik a '20-as évek elején beköltöztek a dél-nyugati városokba. Barrowék olyan szegények voltak, hogy egy ideig egy híd alatt laktak. Idővel Clyde apja fémhulladékot kezdett gyűjteni, és jövedelméből házat épített a város Bognak nevezett szegény, rendezetlen körzetében, szemben a belvárossal, a Trinity folyó túlsó partján. A ház árterületen épült, azt keresztül szelte a vasút, levegőjét és vizét mérgezték a cementgyárak és az öntödék. A Bog kopott házak, kövezetlen utcák, piszkos udvarok szövevénye volt.

Clyde 16 évesen kimaradt az iskolából, tinédzser betörő lett belőle, csatlakozván idősebb fivéréhez, Ivanhoz, akit Buckként emlegettek. Általában éjjel másztak be az üzletekbe. A két fiú nagyon különbözött. Buck letargikus, hallgatólagos figura volt, keveset beszélt, de sokat ivott. Clyde viszont kicsi, élénk és értelmes, gyorsbeszédű, rózsaszín babaarccal. Imádta a fegyvereket, emellett gitáron és szaxofonon játszott. A későbbi években a dallasi rendőrök visszaemlékeztek, hogy volt dolguk a fiúkkal, amikor még csak fémhulladékot loptak – nyilván azért, hogy apjukat segítsék. Clyde nővére, Nell szerint először akkor tartóztatták le őket, amikor egy farkas libát hajtottak el egy kelet-texasi farmról. A rendőrség úgy kapta el őket, hogy a kocsijuk tele volt baromfival. Buck megúsza néhány nap börtönnel, Clyde-t szabadon engedték.

Egy ideig próbálkozott munkával. Volt küldönc, jegykezelő a moziban, dolgozott tükörgyárban. Egyik munkahelyén sem maradt meg sokáig. Tízennyolc éves korára megmutatkoztak erős egyéniségének első jelei. Úgy érezte: joga van valami jobbhoz, mint az élet a Bogban. Egyénisége újrafogalmazásának árulkodó jeleként második keresztnévét Chestnutról Championra, azaz bajnokra változtatta. Azt remélte, hogy a „Clyde Champion Barrow” név felemeli majd arra a státuszra, amelyet hite szerint megérdemelt. Nem emelte: továbbra is piti tolvaj maradt. 1928-ban és 1929-ben Észak-Texas-szerte fosztogatott üzleteket Buckkal, amíg testvérét egy éjszaka Denton városában, gyalogos üldözésben, el nem fogták.

Clyde 1930 januárjának egyik éjszakáján ismerte meg Bonnie Parkert, egy nyugat-dallasi házban, ahol a lány bébiszitter volt. A temperamentumos, színészkedésre hajlamos Bonnie hozzáment egy lusta,

tizenéves fickóhoz, majd házasságuk felbomlása után depressziós lett. Detektívregények, filmmagazinok lelkes olvasója volt. Naplója egy fiatal nőt tár elénk, aki kétségbeesetten ki akar törni a pincérkedésből és a béiszerkedésből. „Rémes, mint mindig – írta egyik éjszaka 1928-ban. – Semmi nem történik, semmi az égvilágon...” A rákövetkező napon pedig „Egész héten nem voltam sehol. Miért nem történik már valami?” (1)

Bonnie és Clyde azonnal vonzódni kezdtek egymáshoz, de a románc rövid életű volt. Néhány éjszakával később a dallasi rendőség Clyde-ot betörés miatt letartóztatta. Amikor a vádat nem tudták bizonyítani, átszállították Wacóba, ahol más bűncselekmények miatt emeltek vádat ellene. Bonnie, aki odavolt Clyde-ért és izgalmas kalandjaiért, Wacóba költözött egyik unokatestvére házába. Amikor egyik fogolytársa elmesélte Clyde-nak, hogy otthon fegyvere van, Clyde rábeszélte Bonnie-t, hogy csempéssze be ezt a fegyvert a börtönbe. Clyde és két másik férfi ezt a pisztolyt használták fel néhány nappal később a szökéshez. Északra menekültek, Oklahomából Missouri államba, azután továbbhajtottak Indianába. Autókat loptak és üzletekbe törtek be. A rendőség végül az ohioi Middletownban érte utol őket. Clyde-ot autós üldözés után vették őrizetbe. Visszavitték Wacóba, ahol a bíró 14 évet szabott ki rá, amelyet a huntsville-i, hírhedten kemény börtönben kellett letöltenie.

Mindössze két évet ült. Bonnie, miután hónapokig könnyáztatta levelekkel bombázta Clyde-ot, végül más férfiakkal kezdett randevúzni. Ám amikor a fiút 1932 februárjában kiengedték, azonnal összejöttek. Clyde egy időre került a bűnözést. Massachusettsben építkezésen vállalt munkát, ehhez nővére segítette. Magányosságára hivatkozva azonban hamarosan visszatért a Bogba, és ott lógott a benzinkút körül, amelyet az apja nyitott meg az Eagle Ford Road-i nagy kereszteződésnél. Napokon belül felfigyelt rá a Fort Worth-i rendőség. Letartóztatták, majd szabadon engedték. Felháborodva tért haza. „Anyá, soha többé nem fogok dolgozni – közölte az anyjával. – És soha többé nem fogok letartóztatni sem. Soha többé nem megyek vissza abba a pokolba, a börtönbe. Inkább meghalok. Esküszöm, inkább öljenek meg...” (2)

Úgy tűnik, az újabb letartóztatás elmélyítette Clyde érzését, hogy üldözött, hogy áldozat. Számára a bűnözés volt az egyetlen járható út, hiszen a rendőség nem adott neki másra esélyt. Társaival ismét elkezdtek üzletekbe betörni. Bonnie, amint egyébként Clyde pályafutása

során mindvégig, nem vett részt a bűncselekményekben, bár néha ott ült a kocsiban, amelyben elmenekültek. Az egyik ilyen kirándulásnál, a texasi Kaufman városában, Clyde-ra figyelmes lett egy éjjeliőr, és a fiúnak menekülnie kellett. Ám kocsija beragadt egy sáros úton, mire ő és Bonnie elloptak egy öszvért, és árkon-bokron keresztül tűntek el. Mikor másnap reggel a rendőrök bekerítették őket, Bonnie-t letartóztatták, míg Clyde el tudott szökni. Bonnie három hónapot töltött börtönben, majd 1932 júliusában szabadon engedték. Távollétében Clyde erőszakosabb bűncselekményeket követett el. A texasi Hillsboróban meggyilkolt egy boltost, majd – már az után, hogy Bonnie kiszabadult – egy seriffet is Oklahomában.

Egy szombat este, 1932. augusztus 6-án váltak „Bonnie és Clyde-dá”, amikor Clyde társa, Raymond Hamilton elvitte Bonnie-t a lány anyjától Clyde-hoz, akinél azután élete végéig maradt. A pár ekkor kezdte alkalmazni azt a gyakorlatot, amely mellett két évig kitartottak. Eltűntek néhány hétre, néha hónapokra, hogy azután titkos családi találkozókra szökjenek vissza Dallasba. Ezek a találkozók a Dallas-környéki utak mentén egyfajta modellt követtek: Clyde és Bonnie úgy jelezték érkezésüket, hogy egy üveget dobtak be valamelyik családtag verandájára, benne az üzenettel. A családtagok azután kódolva adták tovább egymásnak a hírt. Barrowéknál az jelentette a közelgő találkozót, ha „tarkababfőzésről” beszéltek. A családok napszállta után hajtottak a találkozóhelyre, takarókat terítettek a földre, és meghallgatták Bonnie és Clyde legújabb kalandjait.

A pár utazásainak nem volt sem célja, sem középpontja. Clyde egyik államból a másikba autózott, benzinkutakat vagy üzleteket rabolt ki. Néha egy-egy bankot, amikor elfogyott a pénzük. Történetük szaggatott, egyenetlen, szétszórt epizódok sorozata, nem fűződik egységes tengelyre. Így éltek. Ide-oda vándoroltak Minnesota, Mississippi, Colorado és Új-Mexikó állam területén, s ritkán maradtak sokáig egy helyen. Dillingertől és Pretty Boy Floydtól eltérően Clyde és Bonnie egészen az utolsó hetekig nem próbált állandó bázist teremteni. Ilyen bázisként a leginkább még egy elhagyott istálló szolgált, Dallas egyik külvárosában: ott hónapokig laktak. Amikor egyre hírhedtebbek lettek, már csak a kocsijukban laktak, amely tele volt fegyverekkel, rendszámokkal és ételes zacskókkal. Felhagytak a fürdéssel, nem törődtek már a tisztasággal. Ruháik mocskosak voltak, büzlöttek.

Clyde-nak nyilvánvalóan az volt a célja, hogy bankrabló legyen, de első kísérletei megalázó eredménnyel jártak. 1932. november 30-án, amikor társával bement egy bankba a Missouri állambeli Orinogóban, Joplintól északra, tűzpárbaj robbant ki. A lövöldözés alatt Clyde társának sikerült felmarkolnia néhány bankjegyet. Azután kocsijukhoz rohantak, és sikerült elmenekülniük. Teljes zsákmányuk 80 dollárt tett ki.⁴ Azon a télen Bonnie és Clyde folytatták gyilkos utazásaikat. Megöltek egy férfit a texasi Temple-ben, aki megpróbálta megakadályozni, hogy karácsony napján ellopják az autóját. Megöltek egy dallasi detektívet is, aki egy éjszaka rábukkant Clyde-ra a Bogban. Egy motorkerékpáros rendőrt, aki gyorsajtás miatt megállította Clyde-ot a Missouri állambeli Springfieldben, túszul ejtettek. Hírhedségük mindenestre Dallásra korlátozódott, ahol bűncselekményeik a lapok címdalára kerültek. Texason kívül gyakorlatilag ismeretlenek maradtak.

1933 márciusában Clyde fivérét, Buckot szabadon engedték a börtönből. A két pár (Buckkal volt a felesége, Blanche) Joplinban bérelt egy alagsori lakást, és ékszerüzletekbe jártak betörni. Április 13-án joplini rendőrök jelentek meg a lakásnál – egy gyanakvó szomszéd hívta ki őket. Clyde és Buck rajtuk ütött: két rendőrt megöltek, majd elhajtottak. A joplini gyilkosságok a „Barrow-bandát” először juttatták a lapok címdalára Texason kívül is. Bonnie verseinek felbukkanása, valamint a fotók Bonnie-ról és Clyde-ról, amint fegyverekkel, szivarokkal pózolnak a lencse előtt, a lányt közismertté tették – bár igazán híres csak halála után lett.

Két héttel később a két pár, a tizenéves W. D. Jones kíséretében, keresztülhajtott Ruston észak-louisianai városkán, bankot keresve, amelyet kirabolhatnának. W. D. elloptott egy autót, de a tulajdonosa, egy helyi temetkezési vállalkozó és a barátnője üldözőbe vették őket – mire Clyde túszul ejtette a párt. Egész napos autózás után (amely emlékezetes jelenetként szolgált az 1967-es filmhez) Clyde elengedte őket. A zűrzavarban a honvágygyal küzdő W. D. eltűnt. Clyde és Bonnie végül egy dallasi út mentén találta meg június 9-én, pénteken. Azon az éjjelen mindhárman Texas Pandhandle régióján hajtottak át, hogy találkozzanak Buck és Blanche Barrow-val.

* * *

⁴ Nell Barrow szerint Clyde később megpróbált egyedül kirabolni egy másik missouri bankot, de kudarcot vallott. A bank akkor már hetek óta zárva volt.

Clyde azon a szombat éjszakán a texasi 203-as számú főúton haladt kelet felé. Olyan rossz volt, mint egy földút, ritkán tartották karban az állami útjavítók. A Quail nevű falucskától tíz kilométerre a Vörös folyó mellékfolyóján, a Sós folyón átvezető híd le volt rombolva. A sötétségben Clyde nem vette észre a kidöntött, veszélyt jelző táblát, és több mint 100 km/órás sebességgel haladt tovább. A szakadékot már csak akkor látta meg, amikor túl késő volt. A nagy Ford minden előjel nélkül hirtelen repülni kezdett. Lezúdult a lejtőn, kétszer átfordult, és az összeszűkült folyó partján belevágódott a homokos talajba. Egy pillanatra teljes csend volt. A szétronszolódott kocsiból gőz szállt fel és üzemanyag kezdett szivárogni a homokba. Clyde, aki kiröpült a kocsiból, de sértetlen maradt, elsőként tért magához. Lára állt. Érezte a benzin szagát és tudta, hogy a kocsí felrobbanhat.

Két farmer, Steve Pritchard és Lonzo Cartwright rohant le a lejtőn. Pritchard verandájáról, a folyó felett, látták, mi történt. Együtt húzták ki W. D.-t a hátsó ülésről. Az támo lygott, de szintén nem sérült meg. Pritchard megpillantotta a fegyvereket, Cartwrightra pillantott és arra gondolt, mibe is keveredtek. Az eszméletlen Bonnie beszorult az első ülésbe, lábát foglyul ejtette a kocsí benyomott ajtaja.

Az üzemanyag hirtelen és hallhatóan lángra kapott. A lángok elepték az egész autót, és kezdték Bonnie lábait nyalogatni. A nő magához tért és sikoltozni kezdett. Clyde és a két farmer próbálták kirángatni az ülésből, miközben W. D. összeszedte a fegyvereket, és kézzel homokot kezdett szórni a tűzre. Miközben dolgoztak, a lángok egyre magasabba csaptak, körülölelték Bonnie lábait, azután már fejét és vállát is elérték. Harisnyája kezdett a lábára olvadni. Pánikjában Clyde-nak sikoltozott, hogy ölje meg. Clyde, tudomást sem véve a lángokról, átkarolta Bonnie-t, és a farmerek segítségével végül sikerült kiszabadítania.

A lány lábai súlyosan megégtek. Clyde felvitte a meredeken Pritchard roskatag házához, ahonnan a farmer szülei és Cartwright felesége, Gladys figyelték az eseményeket. Odabent Clyde az ágyra fektette Bonnie-t, és az idősebb Mrs. Pritchard szemügyre vette az égési sebe ket. Bonnie egész lába, a bokától a csípőjéig feketére égett, több helyütt kilátszott a csont. Arcán és karjain hólyagok.

– Orvosra van szükség – mondta Mrs. Pritchard, miközben bekente Bonnie sebeit.

– Nem – válaszolta Clyde és Bonnie egyszerre. – Nem engedhetjük meg magunknak – folytatta Clyde. – Kérem, tegye meg, amit csak tud.

Clyde kilépett a verandára, tanácskozott W. D.-vel, azután visszaszaladt a kocsinhoz, hogy kiszedje a fegyvereket. Pritchardék idegesen, tanácstalanul várakoztak. Lonzo Cartwright nem tudta ugyan, kik ezek az emberek, de abban biztos volt, hogy bűnözők. Amikor W. D. nem nézett oda, kisurrant a hátsó ajtón, és a mezőn át a szomszéd házához szaladt, hogy kihívja a rendőrséget.

– Hova ment a másik fickó? – kérdezte egy perc múlva W. D.

– Nem tudom – mondta Pritchard –, valószínűleg odakint van.

Ekkor érkezett vissza Clyde a házhoz egy vászontáskával, tele fegyverekkel. Ő is észrevette, hogy Cartwright eltűnt. – Fenéken tudnának rugni, hogy engedted, hogy az a fickó elmenjen – sziszegte W. D.-nek. – Most pedig tartsd rajta a szemed a többiekén!

W. D. Pritchardékra fogta a fegyverét, miközben Clyde letérdelt Bonnie mellé, és a haját simogatta. – Drágám, nem tudom, hogy vigyelek el innen – mondta.

– Tudok utazni – motyogta Bonnie. – Fájni fog, az biztos. De nem maradhatunk itt.

Néhány perccel később fény látszott az erdőből.

– Mindenki lefekszik a padlóra – parancsolta Clyde. Ő és W. D. kisurrantak és eltűntek a bozótban.

Kocsi érkezett a házhoz. Az éjszaka sötétjében Collingsworth megye seriffje, George Corry szállt ki belőle. Wellington város rendőrfőnöke, Tom Hardy volt vele. Lonzo Cartwright a börtönhöz hajtott, és beszámolt a házánál lejátszódott jelenetről. A két rendőr azt hitte, hogy három részeg tinédzserrel lesz dolga.

Clyde a hátuk mögül lépett ki a bozótból, és automata Browningját a két rendőrré irányította. – Kezeket fel! – kiáltott rájuk. W. D.-vel lefegyverezték a két férfit, saját bilincseikkel kapcsolták egymáshoz őket. Miközben ezen dolgoztak, W. D. mozgást észlelt a házban. A konyhaablakon bepillantva látta, Cartwright felesége, ölében négy hónapos fiával, a hátsó ajtó felé indul. Azt hitte, menekülni próbál: elsütötte a fegyvert, és a kezén találta el az asszonyt.

Amint a család odarohant, hogy bekötözzék – a nő hüvelykujját később amputálni kellett –, W. D. visszament a kocsinhoz. – Tűnjünk el

innen! – mondta. Észrevett egy öreg autót a bozótban, és kilőtte mind a négy kerekét. Clyde bement a házba, majd visszatért a rendőr kocsihoz, Bonnie-val a karjaiban. Gondosan lefektette a hátsó ülésre. W. D.-vel betuszkolták a rendőröket mellé, és egyetlen szó nélkül elhajtottak.

Némán autóztak a texasi sötétségben. Csak Bonnie nyögései hallatszottak a hátsó ülésről. Clyde a visszapillantó tükörben örömmel látta, hogy Tom Hardy rendőrfőnök a lány haját simogatja, igyekszik megnyugtatni. Miután Bonnie állapota a jelek szerint stabilizálódott, Clyde felélénkült és beszélni kezdett.

– Hallottak már a Barrow fivérekről? – kérdezte.

– Nem, nem hiszem, hogy hallottunk volna – felelte Hardy, nem akarván ingerelni Clyde-ot.

– Nincsenek róluk adataink az irodában – tette hozzá Corry.

– Maguk sosem olvasnak újságot? – suttogetta Bonnie.

Sayre városától tíz kilométerre nyugatra Clyde egy hídnál megállt, és megnyomta a dudát.

– Mindenki kiszáll a kocsiból – rendelkezett W. D. A rendőrök odaálltak a hídkorlát mellé. Clyde sakkban tartotta őket, mialatt W. D. a híd másik végéhez ment, és beszélt valakihez az árnyékban leparkolt kocsiban. Azután visszatért a letargikus Buck Barrow-val az oldalán.

– Mikor megyünk? – kérdezte Buck.

– És mit csinálunk ezekkel a hekusokkal? – kérdezte W. D.

Clyde elgondolkozott egy pillanatra. – Zavarjuk le őket a folyóhoz, és kötözzük meg őket.

Buck és Clyde lehajtotta a két rendőrt a folyó felé. A víz szélén Clyde rájuk parancsolt, hogy álljanak meg.

– Mit tennétek, ha szabadon engednénk benneteket?

Hardy azt válaszolta, hogy egyenesen hazamennének. Igyekezett bátornak látszani. Nem fog az életéért könyörögni.

– Na, persze – mondta Clyde fáradtan. – Nem kímélnétek a lábatoikat, hogy eljussatok egy telefonig.

– Mit csinálunk velük? – kérdezte Buck. – Akarod, hogy elintézzük őket? – Felvette a fegyverét.

Clyde méregette a két férfit. – Vegyél le egy tekercs drótot arról a kerítésről! – mondta Bucknak a szögesdrótra mutatva. – Egész rendes hekusok. De azt is mondtam már: sosem engedném, hogy egy elfogott hekus aztán, ha élve hagyják, visítson.

Buck visszatért a szögesdróttal, és együtt kötözték a rendőröket egy fához. Megálltak előttük egy pillanatra, aztán fölfelé indultak a lejtőn. Buck egy pillanatra visszafordult, Hardyra szegezve a fegyverét. Egy hosszú pillanatig csend volt.

– Gyere – mondta végül Clyde –, menjünk!

Életben hagyták őket.

Clyde inkább azért volt megfoghatatlan, mert ügyesen vezetett, mintsem azért, mert jól lőtt volna. Nem volt számára gond, hogy akár 1500 kilométert megtegyen egyetlen nap, ha azon múlt, hogy lerázza az üldözőit. Azon az éjszakán végighajtott Oklahomán és hajnalban elérte Arkansast. Bonnie állapota romlott, álmában nyögött és hánykolódott. Éppen napkelte után érkeztek meg Fort Smithbe, a Twin Cities kempinghez. Miután Blanche kitöltötte a bejelentőlapokat, Clyde az egyik ágyra fektette Bonnie-t. A lány az anyja után nyöszörgött. Clyde egyedül autózott be a városba, és talált egy Walter Eberle nevű orvost. Azt mondta neki, hogy a feleségét egy felrobbanó olajkályha sebesítette meg. A doktor eljött Clyde-dal a kempingbe. – Ennek az asszonynak kórházi ápolásra van szüksége – mondta, miután ellátta Bonnie égési sebeit.

Tudománya végére érve Clyde visszaautózott Dallasba, Bonnie testvééréért, Billie-ért. Kora este érkezett meg Parkerék lakásához. Mind Bonnie, mind pedig az ő anyja ajánlkozott, hogy vele mennek Fort Smithbe, de Clyde inkább megvárta Billie-t, aki moziban volt éppen. A férfi nyugtalanul sétált fel és alá Parkerék nappalijában, egyszer el is sírta magát. Két napja nem aludt már, és látszott rajta a feszültség. Végül megérkezett Billie. Bepakolt néhány ruhát, majd útnak indult Clyde-dal.

Ted Hinton, seriffhelyettes, aki ismerte Clyde-ot, éjszakai szolgálatban volt, amikor észrevette a kelet felé haladó kocsit. Habozott, mert nem ismerte fel Billie-t. Mire megfordult, hogy kövesse őket, Clyde már elhúzott. Gyorsan hajtott a kelet-texasi északában, hajnalban értek Fort Smithbe, ahol Bonnie már haldoklott.

Minneapolis, Minnesota
június 15., csütörtök
12 óra 45 perc

Öt nappal később, miközben Clyde Bonnie halálos ágyánál kuporgott Arkansasban, a Hamm sörfőzde környékén a friss árpa jellegzetes illatát lehetett érezni. A sörszag úgy szállt fel Minneapolis utcáiról, mint egykor a középkori európai várakból. A sörgyár zászlókkal díszített, nyolcemeletes téglalapú épületét az 1840-es években építtette egy Theodore Hamm nevű német bevándorló. A család Tudor stílusban épített kastélya a gyár fölötti dombon magasodott.

A sörfőzde előtt elvezető utcán 24 éves, sofőrsapkás férfi ült egy fekete Ford Sedanban, és kifejezéstelen tekintettel figyelte a helyszínt. Alvin Karpisnak hívták, bár mindenki becenevén, Raynek szólította. Rideg, hideg ember volt, a megszólalásig hasonlított a színész Boris Karloffra. Fagyos modora volt, innen eredt ragadványneve: „a vén csúszómászó”. Ő volt az ész a válság korának névtelen gazfickói mögött, a finesz a Barker-banda, vagy – ahogy Karpis szerette nevezni – a Barker–Karpis-banda mögött. Társai, a két alacsony termetű testvér, Fred és Arthur „Dock” Barker Tulsából származott. Fred 29 éves volt, úgy 160 centi magas, sovány, vad, fenyegető alak, három aranyfoga volt, zsiros fekete haját magasan a füle fölé felnyíratta. A bátyjának, Docknak három anyajegy virított az arcán. Majdnem komplett idióta volt, megbízhatatlan alkoholista. Épp fél éve szabadult az oklahomai állami börtönből.

Amikor mindennek vége lett, J. Edgar Hoover Barkeréket a bűnözés elleni háború „legeszesebb és legveszélyesebb” bandájaként jellemezte. Életük folyamán azonban csak töredékét kapták annak a nyilvánosság-nak, amelyet John Dillinger és a hasonlók élveztek. Ám a Barker–Karpis-banda bűncselekményeinek nagysága és céljai mellett társaik eltörpültek. Abban is páratlanok voltak, ahogyan össze tudtak fogni az északi bűnszövetkezetekkel. Nem volt ez kis teljesítmény gyilkos vidéki suttyóktól: végül is ők lettek az FBI legnehezebben legyőzhető ellenségei.

Hetven évvel virágkoruk után a banda örökségéből csak az FBI által táplált legenda maradt Kate „Ma” Barkerről, Fred és Dock hatvan-egynéhány éves anyjáról. Belőle halála után csináltak hírességet, mondván: a gyilkos géppisztolyát lengető asszony volt a banda esze. „A legalattomosabb, legveszélyesebb, legagyafúrta bűnöző ebben az országban

sokáig egy »Barker Mamaként« emlegetett személy volt – írta Hoover 1938-ban. – A maga hatvan-egynéhány évében ez az asszony poklot teremtetett... Fiai hozzá fordultak tanácsért, bátorításért, ötletért. És fenntartás nélkül engedelmeskedtek neki.”

E jellemzést más, egyébként hiteles könyvek is alátámasztják, nevezetesen John Toland 1963-ban kiadott *Dillinger Days* (Dillinger napjai) című műve, akárcsak másodosztályú filmek, mint például Roger Corman *Ákozott mama* című filmje. Ám semmiféle bizonyíték nincs, ami alátámasztaná a mítoszt Ma Barker bűnözői zsenialitásáról. Az FBI aktáinak tanúsága és azon kevesek szerint, akik megélték, hogy beszélhetnek erről, Ma Barker még bűnöző sem volt, legkevesbé a mesteri elme a bűncselekmények mögött. Nincs bizonyíték rá, hogy valaha is kirabolt volna egyetlen bankot, vagy elsütött volna fegyvert. Soha nem tartóztatták le. Hoover állítása, hogy ő volt „az a nő az amerikai bűntörténetben, akitől a legjobban félték”, alaptalan. Életében Ma Barker ismeretlen volt – a bandán kívül senki nem tudta, kicsoda.

Alacsony, kövérkés asszony volt, erős szálú fekete haját a különleges alkalmakra komikus hullámokba ondoláltatta. Arizona Donnie Barker slamos vidéki nő volt, akit a puzzle-ök kirakásán és a rádióhallgatáson kívül egyetlen dolog foglalkoztatott: a fiai sorsa. Tudott a bűncselekményekről, és az ebből származó jövedelmükből élt, de a gondolat, hogy ő volt a banda vezetője, „a legneveltségesebb sztori a bűnözés történetében” – mondta egyszer Karpis. A banda támogatóinak egyike, a jazz-korszak egyik kasszaúrója, Harvey Bailey nevetségésnek tartotta a gondolatot, hogy Ma tervezte volna az akcióikat. „Az öregasszony egy rendes reggelit sem tudott összeütni” – mondta egyszer Bailey.

Ma Barker a missouri Ash Grove-ban született, Springfield mellett, valószínűleg 1873-ban. Amikorra 1910 körül férjével Tulsába költöztek, négy fia volt – valamennyiükből bűnöző lett. A legidősebb, Hermann rablóként Nyugatra vándorolt és üzleteket fosztogatott, míg főbe nem lőtte magát, miután a rendőrség a kansasi Wichitában 1927-ben bekerítette. A második fiú, Lloyd bűnözői pályafutását egy 25 évre szóló ítélet szabta rövide: postautó kirablásáért kellett leülnie Leavenworthben. Tulsában felnőtt fiatalabb öccseik, Fred és Dock, tizenéves betörők és autótolvajok bandájába keveredtek. A társaságot Central Park-bandának hívták, s a csoport több tagja 15 évvel később csatlakozott a Barker–Karpis bandához. Utóbb az FBI a csoportot

„bűnözőiskolának minősítette”, ahol Ma Barker tanított. Erre az állításra sincs bizonyíték. Ma Barker szerepe, ha egyáltalán volt neki, arra szorítkozhatott, hogy próbálta megfélemlíteni a fiait fogva tartó rendőröket és ügyészeket.

Ez aztán sok munkát is adott neki. Dockot, az autótolvajból lett be-surranó tolvajt életfogytiglanra küldték az egyik oklahomai börtönbe, miután 1922-ben lelőtt egy éjjeliőrt. Időközben Freddie-t betörésért tartóztatták le Kansasben, és a fiatakorúak börtönébe csukták. Ott találkozott Karpisszal, litván bevándorlók fiával, aki Wichita utcáin nőtt fel, majd piti bűncselekményekből tartotta fenn magát. 1931 tavaszán kettőjüket külön-külön engedték szabadon, és Karpis Tulsába ment, hogy megtalálja Freddie-t. Soha nem felejtette el első találkozását Ma Barkerrel a viskójában, a szeméttel teli telken, a vasúti sínek mentén.

„Amint közeledtem, egy dobozon állva láttam meg ezt a kicsit testes öregasszonyt, kertészna drágban, amelyre férfitulóvert húzott” – emlékezett vissza Karpis évekkel később. Az asszony egy ablakot próbált megjavítani. Karpis bemutatkozott, a nő pedig behívta. A látogató megdöbbsent. A házban nem volt áram, sem folyóvíz, a budi a hátsó udvarban állt. Mindenfelé legyek repdestek. Ma Barker felajánlotta, hogy táviratot küld Frednek Joplinba. Majd a következő napokban összebarátkoztak. Idővel kis híján örökbe fogadta a férfit. Fred szerint Ma jobban szerette Karpist a saját fiainál. „Nem méssz annyira az idegeire, mint mi” – mondta a fia. (3)

Barker és Karpis kezdtek éjjeli betörésekre járni Tulsa környékén. Nem tartott soká, hogy letartóztassák őket. Karpist kiengedték, Barkert ott tartották, de úgy érezte, meg kell szöknie. Üldözőik elől menekülve Ma-t és barátját, egy Albert Dunlop nevű öreg alkoholistát Dél-Missouriba vitték. Ott követték el első bankrablásukat, majd a bevételből farmot vettek Ma-nak. Minden rendben ment, egészen az 1931 karácsonya előtti hétig, amikor West Plains városának seriffje megszólította őket egy benzinkútnál és kérdezősködni kezdett. Karpis pánikba esett, és agyonlőtte a seriffet.

Röviddel tudták csak megelőzni az üldözőket, magukkal cibálva Ma-t. A Barker család egyik barátjához, Herbert „Deafy”, azaz süket Farmerhez menekültek. Ő Joplintól négy mérföldre fekvő farmján egyfajta menedéket működtetett a régió bűnözői számára. Farmer azt javasolta, hogy Karpis és Barker a minnesotai St. Paulban keressenek

menedéket. A város korrupt rendőrsége ezt a csendes folyóparti várost a Közép-Nyugat bűnözési fővárosává tette. Néhány nappal karácsony után a két feltörekvő bankrabló tehát besétált St. Paul Green Lantern nevű kocsmájába – egyúttal a közép-nyugati bűnözés felső osztályába léptek.

A Green Lantern, amelyet egy kövérkés ortodox zsidó, Harry Sawyer vezetett, St. Paul bűnözésének központja volt. A „klubban” a Közép-Nyugat minden fontosabb bankrablója megfordult. Állandó látogatók voltak a jazz-korszak olyan kasszafűrói, mint Harvey Bailey és Frank Nash, de jöttek vakációzó gengszterek Chicagóból és sokan mások, akik csak szerettek volna valakivé válni. Közéjük tartozott George Barnes, aki később Machine Gun Kellyként vált ismertté. Karpis el volt kápráztatva. Freddy-vel Ma-t és Albert Dunlopot beköltöztették egy házba a város déli peremén, és munkához láttak: cigarettaszállítmányokat őriztek és betörni jártak. 1932 márciusában hívták őket először egy nagyobb bankrabláshoz, Minneapolis belvárosában.

Pár nap után a szállásadónőjük fia meglátta a képüket egy detektív magazinban. A korrupt nyomozók, akikhez befutott a bejelentés, eleget késlekedtek ahhoz, hogy mindenki el tudjon menekülni. Karpis és Barker viszont a részeges Albert Dunlopot tette felelőssé leleplezésükért. Levonszolták egy tóhoz a városon kívül és agyonlőtték. Ezután Kansas Cityben telepedtek meg, és az év júniusában a kansasi Ford Scottban kiraboltak egy bankot Harvey Bailey-vel. Mikor Bailey-t ezt követően letartóztatták, önállósodtak és bankok sorát rabolták ki Felső-Közép-Nyugaton. Őszre Frednek elég pénze gyűlt össze, hogy vesztegetéssel fivérét, Dockot és egyik tulsai barátját, Volney Davist kiszabadítsa a börtönből.⁵ Dock és Davis lettek a banda legújabb tagjai.

⁵ Történészek sokáig feltételezték, hogy Dock Barker kiszabadulása mögött megvesztegetés állhat. Az FBI aktái szerint valóban így volt. 1934-ben egy FBI-ügynök kihallgatta Jack Glynn leawenworthi magádetektívet. Glynn közvetítőként működött, specialitása a feltételes szabadlábra bocsátási határozatok megszerzése volt szövetségi bűnözők számára. Elismerte, hogy Freddie barátja, Jess Doyle megkereste, hogy megtudja, mennyibe kerülne Dock szabadon bocsátása. A leawenworthi National Hotelben találkoztak, és Glynn 150–300 dolláros ajánlatot tett. Doyle 200 dollárt adott neki, hogy próbálja elintézni az ügyet. Glynn meglátogatta Barkert a börtönben, majd elmenőben megkérdezte az őrt, mi lenne a legjobb módja, hogy „kiugrassák”. Az őt azt javasolta, hogy lépjen kapcsolatba Pres Lester szenátorral. Lesternek a McAlester körzet szenátoraként nagy befolyása volt a börtönre. Glynn szerint, Lester azt mondta, hogy 200 dollár elég lesz Barker kiszabadítására. Glynn egy mcalesteri bankban helyezte el a pénzt Lester nevére. Olyan jól működött minden, hogy egy hónap múlva ugyanilyen módon kiszabadították Dock Barker barátját, Volney Davist is.

A St. Paul legelszántabb bankrablóiából toborzódott Barker-Karpis-bandának nem sok aggálya volt a fegyverhasználatot illetően. Az év decemberében egy rablásnál két minneapolis-i rendőrt géppisztollyal terítették le. Amikor menekülés közben megálltak, hogy autót váltsanak, egy járőkelő a kellerénél egy pillanattal tovább nézett Fred Barkerre, ezért Fred agyonlőtte. Egy Renóban töltött téli vakáció után, ahol Karpis összebarátkozott egy Jimmy Burnel nevű gengszterszófőrrel, akit később elvitt St. Paulba, a banda nagy lövöldözés közepette rabolt ki egy nebraskai bankot. A banda egyik tagját lelőtték, és Karpis azon kezdett gondolkodni, hogyan lehetne biztonságosabban pénzhez jutni. Elkezdte érdekelni az emberrablás. Az ötlet Harry Sawyertől származott.

Miközben Karpis figyelt, William Hamm, a sörgyár 38 éves elnöke kilépett a hátsó ajtón a déli napsütésbe. Balra fordult és elindult felfelé a dombon, hogy hazamenjen ebédelni. Az út túloldalán Dock Barker karját felemelve jelzett. Amint Hamm a járdára lépett, a banda másik tagja, Charly Fitzgerald puha kalapban és sötét öltönyben odalépett hozzá, és jobb kezét nyújtotta felé. – Ön Mr. Hamm, ugyebár? – kérdezte.

– Igen – felelte Hamm kezét rázva az ismeretlennel. Fitzgerald hirtelen megszorította a kezét, bal kezével pedig elkapta Hamm könyökét, és a járda pereme felé irányította. E pillanatban Dock is odaugrott, megmarkolva Hamm másik könyökét. – Mit akarnak?! – kérdezte Hamm megzavarodva.

E pillanatban Karpis odagördült melléjük egy Hudsonnal, és Hammot betaszították a hátsó ülésre. Dock Barker mellé ült, egy párnahuzatot húzott Hamm fejére és lenyomta a kocsipadlójára.

– Nem szeretem ezt így csinálni – szólt oda Fitzgerald Hammnak. – De meg kell kérnem magát, feküdjön le a padlóra, mert nem szeretném, ha látná, hova visszük. Remélem, egyetért.

Kelet felé hajtottak. St. Paultól 50 kilométerre egy Chevrolet mellett álltak meg. Freddie és egy sima modorú chicagói gengszter ült benne. Fred Goetznek hívták, de Shotgun, azaz puskás George Zieglerként emlegették. Bryan Bolton nevű társával őt hívták segíteni

az akció lebonyolításában.⁶ Ziegler egy géppel írt levelet csúsztatott Hamm kezébe.

– Gondolom, tudja, miről van szó – mondta. – Gyorsan írja alá! – Hamm térdelt és tette, amit mondtak neki. – Ön szerint kivel tartzuk a kapcsolatot? – kérdezte Ziegler.

Hamm William Dunnt nevezte meg, a sörfőzde eladásért felelős igazgatóhelyettesét.

Karpis elnyomott egy mosolyt. Éppen ezt szerették volna hallani. Billy Dunn a St. Paul-i alvilág embere volt, Harry Sawyer barátja, olyan ember, akiről tudták, hogy számíthatnak rá.

Délután két óra negyvenkor Billy Dunn a sörfőzdében levő irodájában ült, amikor megszólalt a telefon.

– W. W. Dunn-nal beszélek? – kérdezte egy hang. Karpis volt az.

– Igen, uram.

– Mondani akarok valamit Önnek, de ne szóljon egy szót sem, mielőtt a végére érek. A kezünkben van Mr. Hamm. Azt akarjuk, hogy szedjen össze százezer dollárt, húsz-, tíz- és ötdolláros bankjegyekben.

Dunn később azt mondta: azt hitte, hogy valaki tréfál vele.

– Hé, mi az ördög folyik itt? – kérdezte.

⁶ A bünszövetkezetek bérgyilkosai és a mezei bankrablók útjai ritkán keresztezték egymást, kivéve Ziegler esetében. Capone emberei között ritkaságszámba ment Ziegler, aki bankrablóként is tevékenykedett, és Chicagót odahagyva Illinois és Wisconsin vidéki bankjaira csapott le. Hírnevét azonban az 1929-es Valentin-napi mérszárlással alapozta meg. Feltételezték, hogy ő volt az egyik rendőrnek öltözött gengszter, aki Bugs Moran bandájának hét tagját lőtte le egy garázsban Chicago északi részén. A tettesek kilétét sosem lehetett bizonyítani, de az FBI és Ziegler barátai elhitték, hogy ő volt az egyikük.

Senki sem tudta, hogyan került Ziegler Capone vonzáskörébe. Az Illinois Egyetem válogatott futballistája volt, és hadnagyként szolgált az első világháborúban. Később parti mentőként dolgozott Chicagóban, de 1925-ben letartóztatták, mert megpróbált megerőszakolni egy hétéves kislányt. Ovadék ellenében szabadult, és hamarosan Capone emberei között találjuk találékony bérgyilkosként. Állítólag Ziegler találmánya volt egy időzített bomba, amelyet az elrabolt áldozatra szíjaztak: csodásan működött a váltságdíj megszerzésében. Ziegler közismerten udvariasan bánt idegenekkel. „A személyisége csupa ellentmondás volt – írta egy FBI-ügynök. – Jó modorú volt, mindig udvarias, és egyaránt képes volt a nagylelkűségre és az esztelen kegyetlenségre.”

Ziegler partnere, Bryan Bolton volt a gyöngye láncszem, amit Ziegleren kívül mindenki tudott. Bolton asztalosként, autókereskedőként és golfoktatóként dolgozott, mielőtt negyvenévesen a másik Valentin-napi lövöldöző, „Killer”, azaz gyilkos Fred Burke sofőre lett. Mint az FBI később megtudta, Bolton is részt vett a mérszárlásban. Két forrás is elmondta, hogy Bolton volt a figyelőember, és az ő hibájából tudott Bugs Moran elmenekülni. A feldühödött Capone állítólag elrendelte a kivégzését, de Ziegler közbelépése miatt elkerülte sorsát. Bolton ezért volt végtelenül lojális Zieglerhez.

– Pofa be, és figyeljen arra, amit mondok! – folytatta Karpis. Utasításokat adott Dunn-nak, hogyan kézbesítsék a váltságdíjat. – Ha egy árva léleknek is beszél erről, akkor nagyon rossz lesz Hammnak... és magának is.

Dunn épp magyarázkodni kezdett volna, hogy hogyan is tudna összeszedni százezer dollárt, de a vonal elnémult. Fölhívta Hamm irodáját, majd a család otthonát: a sörgyáros nem volt sehol. Azután kezdte sorra felhívni Hamm fivéreit. Öt óra körül találkoztak Dunn-nal a családi kastélyban, hogy együtt közöljék a hírt az elrabolt idős anyjával. Mrs. Hamm ragaszkodott hozzá, hogy kapcsolják be az ügybe a rendőrséget. A találkozót a Lowry hotelbe beszélték meg. Dunn tájékoztatta St. Paul rendőrfőnökét, Thomas Dahillt. A rendőrfőnök tisztességes ember volt, akit elkeserített a gárdájában tapasztalható korrupció.

Dahill felvette a kapcsolatot az FBI helyi irodájának vezetőjével, Werner Hannival. Az küldött egy embert Dunn otthonába, a Summit Avenue 1916. szám alá, hogy hangrögzítő készüléket szereljen fel, felkészülve az emberrablók következő hívására. Odahívták a St. Paul-i rendőrség újonnan alakított emberrablási csoportjának két emberét. Egyikük Tom Brown volt, a korábbi St. Paul-i rendőrfőnök, akit a banda fizetett, hogy tájékoztassa őket a hatóság belső ügyeiről.⁷

Miközben a rendőrség és az FBI emberei Dunn házában gyülekeztek, William Hammot Wisconsinból Illinois állam északi részébe viték. Karpis vezette az autót: Fred Barker és Shotgun George Ziegler hátramaradtak, hogy folytassák a váltságdíjjal kapcsolatos tárgyalásokat. Éjfél körül Karpis egy emeletes ház előtt állt meg Chicago egyik északkeleti peremvárosában, Bensonville-ben. A ház a helyi posta főnökéé volt, Ziegler barátjáé. Hammot bevezették a hálósobába, amelynek ablakait letakarták. Karpis adott a túsznak néhány magazint, egy sört, aztán magára hagyta. Hamm ült, bámult és várt.

⁷ A St. Paul-i történészek évtizedekig vitatták, hogy volt-e szerepe, illetve milyen szerepet játszott Hamm elrablásában „Big Tom” Brown, ez a 190 centi magas, 125 kilós nagydarab ember. Szóbeszéd tárgya volt, de csak az 1980-as évek végén, az FBI-akták kutathatóvá tétele után vált világossá, milyen mélyen benne volt az ügyben. Az iratok szerint a negyvennégy éves Brown meggyezett a bandával, hogy naprakész információval szolgál a rendőrség tevékenységéről. Cserébe a százezer dolláros váltságdíj negyedét ígérték neki, ami háromszor akkora rész, mint bármelyik emberrablóé. Az FBI-akták alapján az is feltételezhető, hogy maga Brown indítványozta az akciót.

Éjféلكor

Billy Dunn otthon várakozott, amikor megszólalt a telefon.

– Szóval Dunn, eddig nagyon jól követte az utasításainkat – mondta egy hang. – Adtam magának időt, hogy magához térjen a délutáni sokkból, és most már nyilván tudja, hogy nem vicc volt, amint talán gondolta. Nincs más feladata, mint hogy kövesse az utasításokat!

Dunnt megdöbbsentette a telefonáló hangvétele: mintha az illető pontosan tudta volna, hogy mit tett Dunn egész nap, és nem tűnt indulatosnak amiatt, hogy bevonták a rendőrséget. Dunn fölhívta Tom Brownt, aki közben hazaugrott vacsorázni. Éjjel két óra körül, miután Brown visszatért, taxit látott elhaladni a ház előtt, fényszórójával megvilágítva a csendes otthonokat – a jelek szerint egy címet keresett. Brown odasétált a taxihoz, a vezető pedig átadott neki egy borítékot Dunn számára. A sofőr azt mondta, hogy egy férfi (akit később Shotgun George Zieglerként azonosítottak) adta neki kézbesítésre a levelet egy belvárosi garázsban.

„Tudja, hogy a barátját kivontuk a forgalomból. Át kell adnia százezer dollárt, ahogy délután elmondtuk... Ha nem teljesíti követeléseinket, soha többé nem látja Hammot.”

Brown bevitte a levelet Dunn-nak. Minden tervszerűen alakult.

Boliver közelében, Missouri június 16., péntek hajnal

Másnap reggel Pretty Boy Floyd és társa, Adam Richetti elbúcsúztak a családtól, a barátoktól és Kansas Citybe indultak. Hajnalban a 16. számú országúton haladtak észak felé. Zötyögős volt az út, amely kivezetett a Missouri állambéli Springfieldből. Egyszerre a Pontiac, amelyet Joe Hudiberg garázsából loptak el, köhögni, köpködni kezdett, majd leállt. Floyd bosszankodva állított meg egy arra haladó farmert, aki beleegyezett, hogy bevontassa őket a közeli Boliverbe. Történetesen a városkában dolgozott szerelőként Richetti fivére, Joe. A két férfi fölszállt a farmer teherautójára, és megköszönte a segítségét.

Az álmos vároiska még szunnyadozott azon a reggelen, amikor a farmer kocsija hét óra után tíz perccel bekanyarodott a Bitzer Chevrolet autókereskedés parkolójába. Floyd pár bankjegyet nyomott az öreg

farmer kezébe, és nézte, amint a szerelők betolják a Pontiacot a műhelybe. Nem volt mit tenni, mint várni. Floyd fel-alá járkált, közben Joe Richetti felnyitotta a motorháztetőt. Adam kinyitott egy üveg csempészett italt és inni kezdett. Floyd megvetően pillantott rá. Nemegyszer figyelmeztette már Richettit, hogy fogja vissza a piálást, mert gátlástalanná teszi.

Nemsokára megérkeztek munkahelyükre az eladók, divatos sportcipőkben és keki öltönyökben. Odamentek, hogy megcsodálják Floyd nagy, új Pontiacját. Látszólag egyikük sem ismerte fel Floydot. Tizenegyor Joe Richetti még dolgozott a kocsí javításán, amikor megérkezett Ernest Bitzer, az üzlet tulajdonosa. Leült a padra Floyd mellé, és kezét rázott vele. – Olyannak látszik ez a kocsí, mint amelyik igencsak gyorsan tud menni – jegyezte meg.

– Bírja a 140-et is – mondta Floyd.

Eltelt egy pillanat, és azután Bitzer felismerte: látta már ezt az arcot az újságokban. Aztán rájött, kivel is áll szemben. Mielőtt azonban még bármit is tehetett volna, újabb ember érkezett a műhelybe.

– Hát ez a kocsí igencsak gyorsnak néz ki – mondta a férfi a Pontiac felé mutatva. Floyd felpillantott az idegenre. Jack Killingsworth, az új megyei seriff volt. Egyébként korábban eladó volt Bitzernél, és immár hatodik hónapja Polk megye seriffje. Killingsworth gyakran beugrott régi munkahelyére egy kávéra. Ezen a reggelen nem viselt egyenruhát, nem volt rajta rendőrijelvény és fegyver sem volt nála. Amint fürkészően nézte Floydot, felismerte az irodájában függő körözési plakátról.

De Adam Richetti is felismerte Killingsworthöt: látta már Boliverben, amikor a fivérénél járt.

A gengszter a Pontiachoz lépett, kinyitotta a hátsó ajtót, és előrántott a takaró alól egy géppisztolyt. Fellendítette a fegyvert és Killingsworth-re irányította. – Ez rendőr! – ordított oda Floydnak. A fél tucat eladót és szerelőt, akik a műhelyben ödöngtek, Richetti utasította: – Sorakozzatok fel a fal mellett! Ha megpróbáltok elmenekülni, megölünk benneteket!

Joe Richetti Killingsworth elé állt, amint a bátyja ráirányította a géppisztolyt. – Ha le akarod löni a seriffet, előbb engem kell lelőnöd – mondta.

Adam, aki már három órája nyakalta a csempészett szeszt, zavartan látszott.

– Oké, de akkor vidd ki innen – mondta a seriffre mutatva. Killingsworth megindult a műhelyajtó felé, Richetti a hátába nyomta a géppisztoly csövét. A seriff odaért az ajtóhoz, kinyitotta, és a pisztoly-cső hidegét érezte a homlokán.

– Még egy lépés és megöllek – mondta Floyd.

Richetti erre megmagyarázhatatlan módon elkezdte szidalmazni a seriffet, követelte, hogy lépjen ki az ajtón. De Floyd leállította. – A pia aztán a legjobbat hozza ki belőled – mordult a társára. Floyd visszavezette a seriffet, és odaállította az alkalmazottak mellé a műhely falához. Floyd elnézést kért.

– Élet-halál kérdéséről van szó. Így kellett tennünk.

Gyorsan kellett cselekednie, mielőtt a helyzet kikerül ellenőrzése alól. Miközben Richetti sakkban tartotta a túszoikat, Floyd kidugta a fejét a műhely ablakán. Nem volt nyoma további rendőröknek vagy riadóztatásnak. Visszalépve továbbra is sakkban tartotta a túszoikat, miközben Richetti beült fivére új Chevrolet Sedanjába. Aztán beszállt Floyd, és intett Killingsworthnek, hogy jöjjön ő is.

– Miért akarnak elvinni? – kérdezte a seriff.

– Te ismersz itt minden utat, így elkerülhetjük a főutakat – mondta Floyd.

A két gengszter, feltételezve, hogy hamarosan nyomukban lesznek az üldözők, berakodták a Chevroletbe a fegyvereiket. Floyd és Killingsworth a hátsó ülésre ült, Richetti a kormányhoz. Amint elindultak, Floyd kiordított az ablakon Richetti fivérének: – Joe, tiéd a kocsim!

Richetti nyugat felé vezette az autót, kifelé a városból. – Te ismered az utakat – kiáltott Killingsworthre –, irányíts!

– Hova akarnak menni? – kérdezte a seriff.

– Kansas Citybe.

Hot Springs, Arkansas 11 óra 30 perc

Ugyanazon a péntek reggelen, miközben Pretty Boy Floyd Kansas City felé száguldott, az FBI két embere az arkansasi Hot Springs belvárosának utcáin autózott, egy szökevényt keresve. A kormánykerék mögött a hajlott orrú Joe Lackey ült, mellette Frank Smith, korábbi

dallasi rendőr, fehér hajú, nagyapás megjelenésű ember. Oklahoma Cityben levő irodájukból jöttek ide a fülesre, hogy itt lehet az ismert bankrabló, Frank Nash. A füles teljesen alaptalan volt. Jóllehet Nash közel állt Karpishoz és a Barkerekhez, a Hamm-féle emberrablás helyett Arkansasban vakációzott.

1933 nyarán Hot Springs korrupt üdülőváros volt. Híres arról, hogy előszeretettel fogadják az ország minden részéből üdülni érkező, gyógyfürdőikben és kaszinóikban pihenő gengsztereket. A vendégek között volt Al Capone és egész sor New York-i főgengszter. A város főútvonala, a Central Avenue, két erdő borította domb között vezetett el. Az egyik oldalon hét díszes fürdőépület állott, a másikon játékbárlangok, biliárdtermek, vendéglők, majd két kaszinó, a Belvedere és Southern Club zárta a sort. A környező épületekben bordélyházak, kabarék. Mindez tiltott volt, de Arkansas állam kormányzójától kezdve mindenki figyelmen kívül hagyta a tilalmakat. A polgármester és a helyi rendőrség vállalkozásként működtette mindezt, megkapták a részüket minden prostituálttól, kártyástól, szerencsejátékostól.

Lackey lassított, amikor a járdán, a White Front szivarüzlet előtt megpillantotta Otto Reedet. A két FBI-ügynök magával hozta Reedet, az oklahomai McAlester rendőrfőnökét, mert figyelemmel kísérte Nash pályáját, és felismerte volna. Reed odahajolt az ablakhoz, miután Lackey megállt a járda szélén. – Az Nash – mondta Reed. Egy férfi felé mutatott, aki a szivarüzlet ajtaján át látszott, benn állt a boltban.

– Én nem vagyok annyira biztos benne, Otto – mondta Smith. – Ennek a pasasnak bajusza van és haja, Nash pedig kopasz.

– És testesebb is, mint a személyleírása – mondta Lackey.

– Pedig ő az – ismételte meg Reed. – Túláságosan is jól ismerem.

Elhatározták, hogy elfogják. Reed beszállt a kocsiba, Lackey visszafordult az utcán, és a szivarüzlet elé hajtott. A boltban szivart és alacsony alkoholtartalmú sört árultak elől, hátul viszont biliárdterem működött. Egy Dick Galatas nevű szerencsejátékos üzemeltette, és a városba látogató gengszterek találkozóhelye volt. A három férfi ellenőrizte a pisztolyát, azután kiszálltak a kocsiból. Jóllehet az FBI szabályzata tiltotta a fegyverviselést, a szervezet bizonyos veterán tagjainak elnézték.

Lackey lépett be elsőnek az ajtón. Odament a pénztárhoz, és szivart kért. Nashnek nyoma sem volt. Két társa követte. Odabent vagy tucatnyi vendég ült a kis asztaloknál, még többen látszottak a háttérben,

a biliárdasztaloknál. Lackey észrevette, hogy duplacsövű puska áll a falhoz támasztva. Otto Reed is látta a fegyvert.

Nash ebben a pillanatban lépett ki a biliárdteremből, kezében söröspohárral. A kijárat felé indult, mintha távozni akarna. Lackey és Smith előrántotta a fegyverét, és Nash felé lépett. Reed is fegyvert rántott, és a többiekre irányította. Mindenki megdermedt.

– Frank Nash – szólalt meg Smith. – Kezeket fel!

Egyikük sem mondta, hogy az FBI-tól vannak, egy szó sem hangzott el letartóztatásról. Nash nem ismerte meg Reedet, azt hitte, meg akarják ölni.

– Ne lőj! – kiabált. Megmotozták, azután kicipeltek a várakozó kocsizhoz. Reed betuszkolta Nasht az anyósülésre, majd mögé húzódtott. Lackey ült a kormánykerék mellé, és kelet felé hajtott ki a városból, a Little Rockba vezető úthoz.

Röviddel ezután Smith előrehajolt, és felszólította Nasht, hogy emelje fel a kezeit. Megbilincselte, azután megcibálta Nash parókáját. Lejött.

– Vigyázzon a parókára – tiltakozott Nash –, száz dolláromba került.

Smith most Nash bajusza után nyúlt, de a fogoly tiltakozva emelte fel a kezeit. – Az igazi...

Dick Galatas, a White Front tulajdonosa is ott volt az üzletben, amikor Nasht elvitték. Abban a pillanatban, amikor elmentek, felkapta a telefont, hogy felhívja Herbert „Dutch” Akerst, a Hollandot, a város korrupt főnyomozóját. Galatas közölte, hogy egy George Miller nevű chicagói üzletembert éppen most rabolt el három férfi, és elvitték egy fekete autóban. – Állítsd meg őket, de azonnal! – kiabált a telefonba. Akers, aki tisztában volt vele, kicsoda is valójában Miller, kezdte sorra felhívni a környékbeli rendőrörsöket.⁸

Telefonhívásai gyors eredményt hoztak. Hot Springstől harminc kilométerre keletre, Benton városánál az FBI-osok éppen egy kanyart vettek be, amikor megdöbbenve látták, hogy egy csapat felfegyverzett ember sorakozik velük szemben az országúton. Lackey-nek nem volt más választása, mint megállni. A sorból egy férfi lépett ki, és a helyi seriffként mutatkozott be. Közölte, hogy a Hot Springsben elrabolt

⁸ A bűnözés elleni háborúban Akers többször is felbukkant. Bár sosem derült ki, hogy ki adta a Hot Springs-i fülest az FBI-nak, az aktákból meglehetősen biztosnak tűnik, hogy később Akers kívánta felvenni a Nash nyomára vezető információért járó 500 dolláros jutalmat.

„Mr. Millert” keresik. Az FBI-ügynökök felmutatták igazolványukat, és megmagyarázták, ki a foglyuk. Néhány feszült pillanat után a seriff intett, hogy továbbmehetnek.

A találkozó híre eljutott Dutch Akershez, aki beszámolt erről Galatasnak. Jellemző az intézményesült korrupció gátlástalanságára, hogy Galatas nem adta fel. Sőt, még meg is duplázta erőfeszítéseit, hogy kiszabadítsa Nasht azok kezéből, akikről most már tudta, hogy szövetségi ügynökök. Otthagyta boltját, és az Oak Park kempingbe hajtott, hogy tájékoztassa a történekről Nash feleségét, Francest. A nő hisztérikus lett, de Galatas megnyugtatta, hogy nem kell aggódnia, ő majd mindent elrendez. Francest és lányát egy barátja házába vitte. Ott mind Frances, mind Galatas telefonálni kezdtek. Az első között egy O. P. nevű chicagói kocsmát, a gengszterek egyik találkozóhelyét tárcsázták. Az egyik bárpultos megígérte, hogy intézkedik majd Nash érdekében.

Nash és őrzői időközben Little Rock felé igyekeztek. A 90 kilométert 58 perc alatt tették meg Lackey órájának tanúsága szerint. Újabb rendőrautó állította le őket. Két rendőr lépett kocsijukhoz, mire Lackey megmutatta FBI-igazolványát, és elmondta, miről van szó. A rendőrkocsi elkísérte őket a város másik végére, ahol a két autó azután elvált egymástól.

– Merre tartotok? – kérdezte az egyik rendőr.

– Joplinba – mondta Lackey.

Lackey a 64-es országúton hajtott tovább északnyugat felé. – Remélem, élve kijutunk ebből az államból – mondta Nash valamivel később.

– Te és mi biztosan – felelte Lackey.

A hír, hogy Nasht látták Little Rockban, nem különben a terv, hogy az FBI emberei Joplinba tartanak vele, eljutott Hot Springsbe és így Galatashez is. A férfi tárcsázott egy joplini számot. A készülék Deafy Farmer házában csöngött. A gengszterek behemót bizalmi embere volt, ő küldte másfél évvel azelőtt Alvin Karpist és Fred Barkert St. Paulba. Galatas egy percre beszélt Farmerrel, majd helyére akasztotta a kagylót, és Franceshez fordult. – Minden rendben lesz – mondta. – Frankkel Joplinban tudsz találkozni.

Hot Springstől háromszáz kilométerre északra, Nyugat-Missouri barnálló földjein, ugyanazon a forró péntek délutánon egészen másfajta

üldözés folytatódott. Miután Floyd elrabolta Jack Killingsworth seriffet, az állam minden részében riasztották a rendőrséget, és hamarosan tucatszám helyi seriff és rendőr segítségével kezdték meg az üldözést.

Floyd Kansas Citytől északnyugatra hajtott a 83. úton, majd sáros földutakon Hickory megyébe. Hatvan kilométerre Bolivertől átvette a kormányt Richettitől, akinek részeg kacsázása idegesítette. A seriff meglepetésére Floyd igencsak beszélgetős kedvében volt. Killingsworth a maga részéről mindent megtett, hogy segítse a két bűnözőt. Nagyon is tudatában volt, milyen lövöldözés következne, ha utolérnék őket, és nem akart benne lenni. Láta, hogy Floydnak automata pisztoly van az övében.

Floyd megnyugodott, amint megérkeztek Henry megyébe, körülbelül félúton Kansas Citybe. Egy falusi boltban megálltak, hogy édességet és üdítőt vegyenek. Floyd megkérdezte a pénztár mögött ülő nőt: hallott-e valami emberrablásról Boliverben. A nő elmondta, hogy nemrég járt nála egy csapat rendőr, azt mondták, szerintük Floyd az oklahomai határ felé tart. Floyd mosolygott.

A délelőtti órákban riasztották a rendőrséget, hogy Floyd kocsija keresztülzúgott Wheatland és Quincy városán. Brownington falut elhagyva Floyd visszapillantó tükrében rendőrautót pillantott meg. Richetti megmarkolta a géppisztolyt. Floyd kibiztosította a pisztolyát, és nyugodt hangon odaszólt a seriffnek: – Küldd el őket!

Killingsworth levette a szalmakalapját, és lázasan integetni kezdett. Ez hatott: a rendőrkocsi hamarosan eltűnt. Ezek szerint viszont a nyomukra akadtak, Floyd pedig nem akart kockáztatni. Deepwatertől három kilométerre nyugatra lelassított, és kezdett másik kocsit keresni. Néhány percen belül egy Pontiac süvöltött el mellettük. – Ez megfelel – mondta Floyd. Rálépett a gázra és üldözőbe vette, majd intett a másik autósnek, hogy álljon meg.

A Pontiac vezetője, egy Walter Griffith nevű baptista diakónus zavartnak látszott, amikor Floyd felrántotta a vezető ajtaját és rákiáltott. – Ülj át oda! – Griffith engedelmeskedett. Richetti és Killingsworth beszálltak a hátsó ülésre. Floyd másodperceken belül indított, és elhajtott észak felé. Mondta Griffithnek, hogy ne aggódjék. – Rendes fickónak látszol. Azt hiszem, elengedünk majd előbb-utóbb.

Egyszerre repülőgép jelent meg az országút fölött, szemben velük. Floyd előrehajolt és figyelte. Hat óra körül lekanyarodott az útról

a kansasi Ottawa közelében, és egy kőfejtőben állította le a Pontiacot. Várni fognak sötétedésig, mielőtt behajtanak Kansas Citybe.

Frank Nash és három fogvatartója megállt az arkansasi Conwayben, hogy bekapjanak valamit. Lackey egy nyilvános telefonról felhívta a főnökét, Ralph Colvint, az FBI irodájában, Oklahoma Cityben. Colvin boldog volt, hogy Nasht letartóztatták, de nem lelkesítette, hogy két emberét fegyveres kíséret követte Arkansas falusi részein. Közölte Lackey-vel, hogy ne Joplinba folytassa útját, hanem Fort Smithbe, ahol fölszállhatnak egy Leavenworthbe tartó éjszakai vonatra. Colvin megnevezte a menetrendet. Volt egy vonat, amelyik Fort Smitht aznap este fél kilenckor hagyja el. A vonat reggel hétkor érkezik Kansas Citybe, majd onnan továbbmegy Leavenworthbe. Telefonált Kansas Citybe, hogy megszervezze a kíséretet.

Időközben Hot Springsben Dick Galatas kivitte Frances Nasht és a lányát a repülőtérre, és gondoskodott egy gépről, amelyik elviszi őket Joplinba. Miután Frances közölte, hogy fél a repüléstől, Galatas bemászott mellé, hogy megnyugtassa. A repülő háromnegyed hatkor leszállt Joplinban. Mire besötétedett, Deafy Farmer házában voltak a várostól délre.

– Pokoli egy élet ez, hogy az embert folyton üldözik, és állandóan bujkálni kell – mondta Floyd. A Kansas melletti kőbányában ült a fűvön, és Killingsworth seriffhez beszélt, aki fejét egy sziklán pihentetve hátradőlt. Walter Griffith a Pontiacjában ült, mintha őrizné, miközben Richetti halkán hortyogott a hátsó ülésen.

Minél tovább beszélgettek, Floyd annál borúsabbnak tűnt.

– Számomra nincs már visszatérés – mondta egy ízben. – Túl sok rendőr akar elfogni. Nincs más esélyem, mint a harc. Nem akarom, hogy bárki élve elfogjon.

Killingsworth rápillantott.

– El fognak kapni – folytatta Floyd. – Előbb vagy utóbb elesem majd, a testem tele lesz ólommal. Így végzem. Nem kellett volna így történnie, de hát az az átkozott rendőrség az oka. Lehettem volna becsületes ember. Lehetett volna családom, és dolgozhattam volna. De végül is úgy döntöttem, ha ti úgy határozotok, hogy én nehézfiú, bankrabló vagyok, akkor az is leszek. Magatoknak köszönhetitek...

Killingsworth abban a reményben, hogy elnyerheti Floyd rokonszenvét, beszélt a maga családjáról, a feleségéről és a kisfiáról. Floyd arca elkomorult.

– Mit gondolsz, milyen az, amikor az embert éjjel-nappal üldözik? Mit gondolsz, milyen, amikor minden éjjel úgy alszol, hogy ez itt van a térdeden? – Rámutatott a géppisztolyra, amely mellette feküdt a fűben.
– Nekem is van egy fiam. Gondolod, hogy nem akarom látni? Amikor te hazamégy, láthatod a fiadat, mindennap odaülhetsz hozzá, beszélhetsz vele. Én csak nagy ritkán láthatom a magamét. Akkor is csak anynyi az egész, hogy odaállok és nézem egy-két percig...

Amikor beesteledett, minden gond nélkül behajtottak Kansas Citybe. Tíz óra körül Floyd leállt a vágóhidak negyedében. Kiszállt a kocsiból, telefonált, majd egy kicsit továbbhajtott, a 9. és a Hickory utca sarkáig. Hamarosan felbukkant egy autó. Killingsworth figyelt, amint Floyd és Richetti átpakolták fegyvereiket és egy katonaládát a másik kocsiba. Egy perccel később Floyd visszaült a Pontiacba, és utasította két foglyát, hogy szálljanak ki.

– Várjatok öt percet, azután menjetek és vigyétek a kocsit! – mondta Floyd, arrafelé mutatva, ahol majd otthagyja a Pontiacot. – Hajtsatok haza, és ne hívjatok senkit, mert figyelünk benneteket! – Miközben elhajtott, Floyd odaszólt Killingsworthnek: vegyen majd ki egy pár golfütőt, amelyet ott hagyott a csomagtartóban. – Hogy emlékezzen rám.

– Nincs szükségem semmire, hogy emlékezzem magára – válaszolta a sheriff.

Fort Smith, Arkansas 20 óra 30 perc

A Kansas Citybe tartó vonat tíz percet késett, és a három rendőr – Frank Smith, Joe Lackey és Otto Reed – ideges volt. Ott álltak a peronon, és hol a síneket, hol a kijáratokat figyelték. Nash mellettük állt megbilincselve. Hirtelen egy férfi lépett Lackey-hez. Mindenki megkönnyebbült, amikor az AP riportereként mutatkozott be, aki véletlenül járt az állomáson. A riporter Nash felé mutatott és érdeklődött, hogy ki a fogoly?

Joe Lackey élete végéig megesküdött, hogy ő nem válaszolt a riporter kérdéseire. De valaki válaszolt. Fél órával azután, hogy a három rendőr

és a fogoly felszállt a Kansas Citybe tartó vonatra, a riporter jelentése bekerült az AP hálózatába. „*Frank Nasht, az Al Spencer-féle, egy évtizeddel ezelőtt működő hírhedt bank- és vonatrabló banda utolsó, még élő tagjainak egyikét az arkansasi Hot Springsben ismét elfogta az igazságügyi minisztérium három ügynöke, »elrabolták« az üdülőváros utcájáról.*”

A hírugynökségi jelentés leírta az emberrablást, az útjukat, és meglepő módon a rendőrök tervét is ismertette, hogy a foglyot az éjszakai vonattal viszik Kansas Citybe. A jelentés az AP irodáinak tucatjaiba jutott el, beleértve a Hot Springs-it is, ahol Dick Galatasnak voltak barátai.

Mit sem tudva az AP-jelentésről, Nash és a három rendőr a 11-es számú hálókocsiban utazott Kansas City felé. Nasht a felső ágyhoz bilincseltek. Kansas City Union állomására másnap reggel 7-kor kellett megérkezniük.

Egy szállodai szobában, alig két mérföldnyire onnan, ahol Frank Nash felszállt a Kansas Citybe tartó vonatra, Bonnie Parker kezdett magához térni önkívületéből. Amint családja visszaemlékezett, hat teljes napba telt, amíg Bonnie akár csak a nővérét, Billie-t felismerte. Billie mellette maradt, törölgette a homlokát és cserélte a kötéseit. Clyde is az ágya mellett volt egész héten, soha nem hagyta magára, legfeljebb néhány percre.

Kutyaszorítóban voltak. Fort Smithben nem maradhattak sokkal tovább. Clyde törte a fejét, hol találhatna biztos helyet Bonnie számára a felépüléshez. Dallas túl kockázatos volt. Olyan befolyásos barátira volt szükségük, aki tudja, hogyan lehet elrejtőzni. Minél többet törte a fejét, annál biztosabb volt benne, hogy csak egyetlen személy jöhet számításba. Amint Bonnie olyan állapotba kerül, hogy utazni tud, határozta el Clyde, meg fogja keresni Pretty Boy Floydot.

Joplin, Missouri 22 óra 09 perc

Deafy Farmer házában csöngött a telefon. Hot Springsből Galatast keresték. Galatas felvette a kagylót és hallgatta. – Megváltozott a terv. Franket vonattal viszik Kansas Citybe – közölte.

Frances Nash törte a fejét, ki tudná megmenteni a férjét. Egy reménye volt csak: Frank legjobb barátja, Verne Miller. Az egykori dél-dakotai seriffből, miután sikkasztásért elítélték, bűnöző lett. Miller ritkaságzámba

ment a közép-nyugati kasszafúrók között: sikeres bankrabló volt, aki „másodállásban” bérgyilkosként dolgozott chicagói és New York-i bűnszövetkezetek számára. Olyan jó lövő volt, hogy amint mondták, „akár a nevét is le tudná írni egy Thompsonnal”. Miller magányos, hűvös, északi alkatú figura volt. Harvey Bailey és a Barker-banda társaságában rabolt bankokat. Ebben az időben Kansas Cityben élt a barátnőjével.

Este 10 óra 17-kor Frances Nash elérte Millert odahaza, az Edgevale Roadon. Miller már tudott Nash letartóztatásáról, egy szeszcsempész barátja, Frank „Fritz” Mully megkereste a golfpályán, hogy átadja neki az üzenetet Chicagóból.

– Mit tegyek? – kérdezte Frances. – Mit tegyek?...

Miller megnyugtatta az asszonyt, hogy mindenről gondoskodik majd, aztán letette a kagylót. Két órával később megszólalt a telefon a Farmer-házban.

– Hadd vegyem fel én – mondta Frances. – Tudom, hogy engem hívnak.

– Verne vagyok – szólalt meg a kagylóban Miller. – Itt vagyok az állomáson Kansas Cityben.

Frances megint összeomlott, és zokogni kezdett a telefonba.

– Ne szívd így mellre! – mondta Miller. – Viszont fogod látni Franket.

– De hát mit csináljak? – kérdezte Frances. – Hogy kerülhetek veled kapcsolatba? Nem mehetek haza, nem mehetek sehova.

Beszéltek még egy-két percig. Miller tudta, hogy a szöktetést nem tudja egyedül megoldani. Az állomásról fölhívta a Green Lanternt St. Paulban, Barkeréket kereste, nem tudván, hogy éppen a Hamm-féle emberrablással vannak elfoglalva. Fogytán volt az ideje.

Kansas City, Missouri
június 17., szombat
7 óra 15 perc

Joe Lackey, a nagy orrú FBI ügynök kihajolt a vagon ajtaján, amint a vonat a 12-es vágányon begördült az Union állomásra. Negyvennyolc órája volt már fent, és idegei a pattanásig feszültek. Mindenki tudta, miféle város Kansas City: kemény, korrupt, vonzza a bankrablókat, a selyemfűkat, a csalókat Chicagótól a nyugati partig. Mindent, ami

számított, a rendőrségtől a választásokig, a város politikai főnöke, Thomas J. Pendergast tartott a kezében. A szerencsejátékból, a prostitúcióból és a kábítószer-kereskedelemből származó éves bevétele megközelítette a 30 millió dollárt. (Pendergast szerteágazó gépezetének egyik kereke a Harry Truman nevű 49 éves megyei bíró volt. Őt a következő évben beválasztották az Egyesült Államok Szenátusába.)

A menetrend szerint a vonat egy órát állt a városban, mielőtt folytatta volna útját Leavenworthbe, de a rendőrök egyetértettek, hogy túl nagy kockázat Kansas Cityben akárcsak egy órát is maradni. Ehelyett az FBI Oklahoma City-beli irodája más tervet dolgozott ki a szervezet Kansas City-i vezetőjével, Reed Vetterlivel, egy gyerekarcú, 29 éves mormonnal. Vetterli összeszedett egy csapat rendőrt, akik Nasht autón viszik majd az ötven kilométerre lévő Leavenworthbe.

Lackey meglátta a peronon Vetterlit sötét öltönyében, három emberrel együtt. Amikor a vonat lefékezett, Lackey leugrott, és Vetterli bemutatatta őket egymásnak. Ray Caffrey 30 éves, komoly, nebraskai férfi volt, barna haját közepén elválasztva hordta. A két másik alak idősebb, kopottas, elhanyagolt külsejű kansasi rendőr volt: a kiálló fogú Frank Hermanson, a másik pedig Bill „Red”, azaz a vörös Grooms. Ők hozták a városi rendőrség páncélozott autóját.

Lackey tájékoztatta kollégáit, azután visszament a vonathoz, hogy lehozza Nasht. Néhány pillanattal később a három rendőr, a foglyot maguk előtt tolva, leszállt a vonatról. Nashen nyitott gallérú, fehér ing volt, összebilincselte kezeire zsebkendőt terítettek. A terv az volt, hogy Nasht egyenesen Leavenworthbe viszik, kíséretében a páncélozott autóval. Ha minden jól megy, ebédre vissza is érhetnek.

Nem beszéltek sokat. A hét rendőr ék alakban körülvette Nasht, és végigterelték a peronon. Gyorsan lementek a lépcsőn az állomás alagsori csarnokába, amely már kezdett megtelni a kora reggeli utasokkal. Caffrey ment hátul, 38-as kaliberű pisztolyát Nash bordái közé nyomva. Az emberek utánuk fordultak, amint a különös csapat keresztülmenetelt a csarnokon a főbejáratig, a parkoló irányába. Lottie West, az Utassegélyező Egyesület munkatársa a Fred Harvey étterem előtt állt, annak vezetőjével beszélgetett, amikor a nyolc férfi elmasírozott előttük.

– Biztos Pretty Boy Floyd – jegyezte meg Mrs. West a fogoly felé mutatva. A reggeli újságok már jelentették, hogy Floyd a városba érkezett előző éjszaka, ezért mindenki róla beszélt.

A csapat átvonult a téren Caffrey ügynök kétajtós Chevrolet-jéhez. Az autó az első sorban állt. A parkolóban már volt némi mozgás, taxik érkeztek, néhány apáca ment el mellettük. Caffrey kinyitotta az utas oldali ajtót, Joe Lackey beült a hátsó ülésre, Otto Reed követte. – Ülj be előre! – mondta Lackey Nashnek. – Úgy fogunk utazni, ahogy Hot Springsből jöttünk, így valamennyien figyelni tudunk rád.

Nash beült előre. Frank Smith csatlakozott Lackey-hez és Otto Reedhez hátul. A két helyi rendőr, Grooms és Hermanson, egymással szemben állva várakozott a kocsi előtt. Vetterli is a kocsi mellett állt, arra készült, hogy beül Nash mellé. Ray Caffrey átnyomakodott a két rendőr között, és megkerülte az autót, hogy beüljön a vezetőülésbe.

Hirtelen a kocsi eleje felől valaki rájuk ordított: – Fel a kezekkel! Fel a kezekkel!

Mind a hét rendőr odafordult. Egy másodperc töredékén belül lövés dördült.

– Adjatok nekik! – kiabált valaki.

Géppisztolylövedékek sortüze lyugatta szét a kocsit. A két rendőr, Red Grooms és Frank Hermanson összecsuclottak, mint a bábok, vér lövellt ki a mellükből és arcukból. Mindkettő halott volt, még mielőtt a földre zuhantak volna. Az első ülésen Frank Nash feje szétrobbant. A mögötte ülő Otto Reedé ugyancsak.

A kocsi előtt álló Ray Caffrey-t a lövések ereje a motorháztetőre sodorta, azután teste összecsuclott a járdán. Egy lövedék súrolta Reed Vetterli jobb karját, a férfi a kocsi mellé esett. Egy pillanattal később talpra ugrott és az állomás felé kezdett rohanni, az utána küldött lövedékek felkavarták a port. Lackey a hátsó ülésen felemelte a fegyverét, de három lövedék találta el. Még élt, előreesett és halottnak tette magát, akárcsak mellette Frank Smith. Mindkét embernek a térdé között volt a feje, amikor a lövöldözés abbamaradt. Közeledő lépéseket hallottak.

– Itt bent mindenki halott – mondta egy hang.

Az esetet Kansas City-i vérfürdőnek nevezték el. Akkoriban ez volt a második legnagyobb, rendőrök ellen elkövetett merénylet az amerikai történelemben. Az eset megrázta az országot. Miután kevesebb, mint 48 órával követte William Hamm elrablását, annyira sokkolta a közvéleményt, hogy hullámai eljutottak Franklin Rooseveltnél, az Ovalis Irodába.

Megkezdődött a bűnözés elleni háború.

A LEGNAGYOBB BŰNÖZÉSI HULLÁM AMERIKÁBAN ÉS AZ FBI SZÜLETÉSE, 1933–1934

A Közellenségek az 1930-as évek Amerikájába kalauzol minket, a gengszterek, a sorozatos bankrablások és emberrablások korába. A filmekből mostanra ismerős alakok, *Bonnie és Clyde*, *John Dillinger*, a *Barker fivérek* és a többiek ekkoriban tettek szert országos „hírnévre”. A rendőrgyilkosságok, a Kansas City-i vérfürdő, a börtönlázadások és a sikeres szökések feladták a leckét a hatóságoknak. És vesztesre álltak. Nyilvánvalóvá vált, hogy ha az Egyesült Államok nyomozói nem követhetik szövetségi szinten, államról államra a bűnözőket, esélyük sincs velük szemben. A már létező FBI ekkor alakult azzá a hatalmas szervezetté, amit ma ismerünk.

A szerző nagyapja maga is részt vett Bonnie és Clyde üldözésében, így amikor az FBI-iratok kutathatóvá váltak, Bryan Burrough újságíró valóra válthatta gyerekkori álmát, hogy megtudja, mi is történt azokban az években. Sok hollywoodi film és számos könyv után a vérbeli krimiként is olvasható *Közellenségek* az igazságot tárja elénk.

9 789632 451107

9 789632 451107

A UNIVERSAL PICTURES PRESENTATION A RELATIVITY MEDIA KÖZELLENŐRÉSÉK A HARVARD PASS / MISHNER FILMS PRODUKCIÓJÁVAL A TROSCA PRODUCTIONS ES A APPIN WAY KÖZÖSSÉGMŰKÖDÉSÉVEL MICHAEL MANN, JOHNNY DEPP, "PUBLIC ENEMIES" CHRISTIAN BALE, MAGNUS COLLANDER, ROLLY GROSS, STEPHEN DORFF, STEPHEN LANG, BOB O'DONNELL, JAMES VAN DER BEEK, ELLIOT GOLDENTHAL, BOB BADAM, KATHY NELSON, GALEEN ATWOOD, BRYAN H. CARROLL, GUSMANO CESARETTI, KEVIN DE LA NOY, PAUL RUBELL, JEFFREY FORD, NATHAN GROWLEY, DANTE SPINOTTI, BRYAN BURROUGH, KEVIN MISHNER, MICHAEL MANN, RONAN BENNETT, MICHAEL MANN, ANN ODERMANN, MICHAEL MANN

www.közelenségsek.hu

A KÖZELLENŐRÉS KAPITÁNYA (C) 2009 UNIVERSAL STUDIOS. ALL RIGHTS RESERVED.

A KÖZELLENŐRÉS KAPITÁNYA (C) 2009 UNIVERSAL